

‘De Spettertraining’

Sociale vaardigheidstraining
voor kinderen van
8 t/m 12 jaar

Auteurs: Regine Sloof en Arriënne Moggré
Afstudeerbegeleider: Hans Baak
Praktijkbegeleiders: Hannah Kok en Bernadette Huyben
Datum: 20 Mei 2010 © Christelijke Hogeschool Ede

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
De Spettertraining voor kinderen van 8 t/m 12 jaar	4
Verantwoording van de training in het algemeen.	4
Bijeenkomst 1. Startbijeenkomst (kennismaken en begroeten)	9
Bijeenkomst 2. Complimentjes geven en hierop reageren	11
Bijeenkomst 3. Vertellen en vragen (een gesprek voeren met een ander kind)	13
Bijeenkomst 4. Luisteren naar elkaar	15
Bijeenkomst 5. Onderhandelen/ overleggen met een ander die iets anders wil dan jij	17
Bijeenkomst 6. Samenwerken	18
Bijeenkomst 7. 'Nee' zeggen en hierop reageren	20
Bijeenkomst 8. Herhaling van de voorgaande bijeenkomsten	22
Bijeenkomst 9. Sorry zeggen	23
Bijeenkomst 10. Gevoel van jezelf en de ander	25
Bijeenkomst 11. Omgaan met kritiek	28
Bijeenkomst 12. Probleem oplossen	30
Bijeenkomst 13. Voor jezelf opkomen	31
Bijeenkomst 14. Reageren op afwijzing	33
Bijeenkomst 15. Reageren op pesten	35
Bijeenkomst 16. Afsluiting en diploma	37
Bijlagen	38
Informatiebrief voor pedagogisch medewerkers	39
Informatiebrief voor ouder(s) / leerkracht(en)	40
Evaluatieformulier voor de trainer(s)	41
Beloningskaart	42
Werkblad 1. Spetteropdracht: Elkaar begroeten	43
Werkblad 2. Spetteropdracht: Complimentjes geven en krijgen	44
Werkblad 3. Een leuke opdracht: Zoek de verschillen	46
Werkblad 4. Spetteropdracht: Vertellen en vragen	47
Werkblad 5. Spetteropdracht: Laten zien dat je luistert	50
Werkblad 6. Een leuke opdracht: Onderhandelen/ overleggen	52
Werkblad 7. Spetteropdracht: Onderhandelen/ overleggen	53
Werkblad 8. Spetteropdracht: Ik kan samenwerken	55
Werkblad 9. Een leuke opdracht: 'Nee' zeggen	57
Werkblad 10. Spetteropdracht: 'Nee' zeggen	58
Werkblad 11. Een leuke opdracht: Quiz!	60
Werkblad 12. Spetteropdracht: 'Sorry' zeggen	62
Werkblad 13. Een leuke opdracht: Gevoelens	63
Werkblad 14. Spetteropdracht: Ik voel me...	67
Werkblad 15. Een leuke opdracht: Kritiek krijgen	70
Werkblad 16. Spetteropdracht: Omgaan met kritiek	71
Werkblad 17. Spetteropdracht: Een probleem oplossen.	73
Werkblad 18. Spetteropdracht: Voor jezelf opkomen	75
Werkblad 19. Spetteropdracht: Reageren op een weigering	77

Werkblad 20. Spetteropdracht: Reageren op pesten	79
Werkblad 21. Een leuke opdracht: Vaardighedenkaartjes	80
Werkblad 22. Een leuke opdracht: Tekening maken	82
Diploma	84
Eindevaluatieformulier na afloop van de training	85

De Spettertraining voor kinderen van 8 t/m 12 jaar

In dit hoofdstuk wordt de training uitgewerkt voor kinderen in de leeftijd van acht tot en met twaalf jaar. Allereerst wordt een algemene beschrijving gegeven van de hele training en worden gemaakte keuzes verantwoord. De uitgebreide verantwoording en bronverwijzingen zijn te vinden in 'Methodische handboeken met Spetterende sociale vaardigheden'. Centraal in de training voor kinderen in de leeftijd van acht tot en met twaalf jaar staat het opbouwen en afbouwen van vriendschappen. De training bestaat uit zestien bijeenkomsten die gegeven worden door één trainer per bijeenkomst. Een bijeenkomst duurt maximaal 40 minuten en wordt gegeven aan een groepje van drie à vier kinderen. In iedere bijeenkomst staat een bepaald thema centraal, zoals complimentjes geven en hierop reageren, luisteren en samenwerken. Iedere bijeenkomst verloopt volgens een vaste structuur. Voor het geven van de totale training zullen twee trainers ingezet worden, per bijeenkomst zullen zij afwisselen.

In het handboek 'De Spettertraining - Sociale vaardigheidstraining voor kinderen van 8 t/m 12 jaar' zijn de uitwerkingen te vinden van elke bijeenkomst. In de bijlagen vindt u werkbladen, Spetteropdrachten, etc.

Verantwoording van de training in het algemeen.

Veiligheid is een voorwaarde om een training te kunnen geven. Probeer een zo veilig mogelijk klimaat voor de kinderen te creëren voor een vergroot leerrendement.

De doelstelling

Het hoofddoel van deze training is het aanleren en verbeteren van sociale vaardigheden, zodat de kinderen deze kunnen toepassen in dagelijkse situaties.

Subdoelen:

- Het aanleren van nieuwe vaardigheden.
- Het verbeteren van sociale cognities.
Hiermee bedoelen wij; het verbeteren van 'het denken' over de sociale werkelijkheid, over andere personen, over relaties tussen personen en over regels en afspraken in de interactie tussen personen.
- Het versterken van het gevoel van sociale competentie.
Hiermee bedoelen wij; het vertrouwen om sociaal te handelen.

De doelgroep

Onze training is bedoeld voor uithuisgeplaatste kinderen van behandelgroep 'de IJsberen'. Deze kinderen hebben de indicatie gekregen dat ze eerst verder behandeld moeten worden, voordat zij ergens anders naar toe kunnen. Deze kinderen hebben hechtingsproblemen, ADHD, etc. Dit handboek is bedoeld voor kinderen in de leeftijd van acht tot en met twaalf jaar. In een interview met een orthopedagoog en vanuit de observaties zijn wij erachter gekomen dat deze kinderen nog egocentrisch zijn. Dit is één van hun overlevingsstrategieën. Zij zijn zo bezig met het overleven dat het denken aan een ander te veel is.

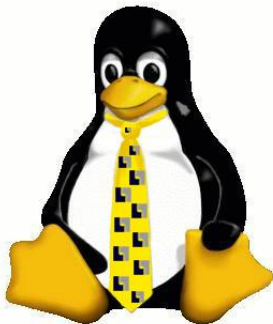
Werkwijze

Een veilig klimaat is een basisvoorwaarde voor kinderen om vaardigheden te kunnen ontwikkelen. Die veiligheid is een voorwaarde om een training te kunnen geven. Het is een eerste vereiste om een zo veilig mogelijk klimaat te creëren voor de kinderen, zodat het leerrendement vergroot wordt. Trainers kunnen dit klimaat bevorderen door gebruik te maken van positieve bekrachtiging; zowel binnen de training als in de dagelijkse leefsituatie. Wanneer een kind in de dagelijkse situatie de

vaardigheden uit de training laat zien, is het belangrijk dat de trainers dit opmerken en het kind hierin bevestigen. Zo zal dit een succeservaring voor het kind zijn en zal het de vaardigheid sneller nog eens laten zien. Tevens wordt er structuur ingebouwd, doordat de bijeenkomsten dezelfde opbouw hebben. Dit maakt de bijeenkomst voorspelbaar en dat geeft de kinderen houvast en rust, wat veiligheid biedt (Reenders & Spijker, 1999, p.52-55). Zo weten ze wat er van hen verwacht wordt, wat ze mogen, maar ook wat ze moeten. Het accent in de training ligt op het 'leren' en 'oefenen' met contact leggen en contact onderhouden.

Binnen de training voor kinderen in de leeftijd van acht tot en met twaalf jaar moet gezorgd worden voor evenwicht tussen het vermogen van het kind en de eisen die aan het kind gesteld worden. In de trainingen moeten de trainers zich richten op vaardigheden die passen binnen de ontwikkeling van het kind. Training van vaardigheden waar het kind niet rijp voor is, remt de ontwikkeling van vaardigheden waar het kind wel aan toe is.

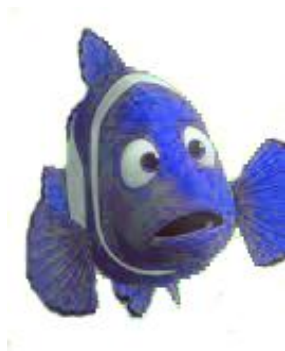
Tijdens de bijeenkomst maken we gebruik van drie dieren die drie verschillende gedragstypen uitbeelden. Het bevroestype, het vechterstype en het vluchterstype. Kinderen met het eerste gedragstype handelen niet direct of helemaal niet in een bepaalde situatie, ze bevriezen als het ware. Kinderen met het tweede gedragstype bijten van zich af. Kinderen die weglopen uit de situatie, vallen onder het laatste gedragstype. Aan de hand hiervan zijn drie dieren ontwikkeld die deze gedragstypen typeren. De pinguïn (geel), de haai (rood) en het visje (blauw).

- **Pinguïn (Geel)** = het bevroestype, het kind 'bevroest' in een bepaalde situatie. Hij/zij doet even helemaal niks.

- **Haai (Rood)** = de vechter, bijt van zich af. Hij/ zij laat zichzelf horen.

- **Visje (Blauw)** = de vluchter, hij/zij vlucht weg uit een bepaalde situatie.

In de training komen de kleuren geel, rood en blauw terug in petjes voor de kinderen. Er zijn drie verschillende petjes een gele pet, een rode pet en een blauwe pet. Wanneer de kinderen gedrag gaan oefenen, oefenen ze ook met verschillend gedrag. Hoe voelt het om eens van je af te bijten, in plaats van altijd wegvluchten? Tevens leren ze ervaren dat het in sommige situaties beter is om vlug weg te lopen uit een situatie. Zo leren ze ook adequaat gedrag aan in verschillende situaties. Het voordeel van het gebruik van petjes is dat de kinderen feedback kunnen krijgen over hun manier van reageren, zonder dat ze zich als persoon aangesproken hoeven te voelen. Het idee van de petjes wordt ook gebruikt in de training 'spelend leren, leren spelen' van Reenders en Spijker (1999), die door het Boddaertcentrum in Huizen wordt gebruikt. Pedagogisch medewerkers ontdekten dat de kinderen zich hierdoor beter kunnen inleven in de ander, de kinderen ervaren op welke verschillende manieren ze kunnen reageren en ze weten beter hoe ze moeten/ kunnen handelen tijdens verschillende situaties.

Daarnaast is modeling een belangrijk element in onze training. Kinderen leren gedrag aan door middel van modeling, doordat ze voorbeeldgedrag zien gaan ze dit imiteren. Op deze manier leren ze nieuw gedrag aan. Door het inzetten van rollenspelen, de gedragstypen/ de petten en het voorbeeld gedrag van de trainers binnen deze training, wordt gebruik gemaakt van modeling (Kohnstamm, 2009, p.99).

Aan het einde van elke bijeenkomst kunnen de kinderen een krul verdienen. Als ze een krul hebben verdiend mogen ze een sticker uitzoeken. Dit is gebaseerd op het principe van 'Token economy system' (Baardsgaard en Wagner, 1994, p.110,111).

De transfer krijgt binnen de training veel aandacht, omdat de transfer het belangrijkste is voor de kinderen om de vaardigheden te integreren in hun denken, voelen en handelen. In de uitwerking van 'Leer samen spelen met Tim en Flapoor' wordt gezegd: "Voor het slagen van de training, wordt van de dagelijkse omgeving van de deelnemer een actieve rol verwacht." (Gubbels, 2000, p.20). Wanneer kinderen alleen in de training vaardigheden aangeleerd krijgen, zullen het vaardigheden van de training zijn. Ze zullen deze vaardigheden niet integreren in hun gedragsrepertoire.

Door de Spetteropdrachten (huiswerkopdrachten) die de kinderen meekrijgen, wordt de transfer gestimuleerd bij de kinderen. Van hen wordt een actieve houding gevraagd in het maken van de Spetteropdrachten. Dit zijn opdrachten die ze moeten uitvoeren in de dagelijkse situaties, tevens kan het zo zijn dat het een opdracht voor school is. De kinderen mogen bij het maken van deze opdrachten de hulp inroepen van volwassenen, als ze zelf maar het antwoord aandragen.

Pedagogisch medewerkers worden door de Spetteropdrachten en de hulp die ze soms moeten geven extra gestimuleerd om aandacht te besteden aan de sociale vaardigheden. Om de pedagogisch medewerkers er ook op de groep aan te helpen herinneren, worden er posters opgehangen met korte leerpunten van een vaardigheid en zullen er kleine flip-overs op tafel staan met alle vaardigheden en de bijbehorende leerpunten.

Een voorbeeld van wat er op een flip-over staat.

De leerpunten van de sociale vaardigheid 'luisteren':

- Kijk de ander aan.
- Toon interesse met én zonder woorden.
- Vraag naar dingen die je niet begrijpt.
- Herhaal kort wat er gezegd is.
- Geef je eigen mening of gevoel.
- Let op de reactie van de ander.

De volgende thema's zullen aan bod komen tijdens de training:

- Bijeenkomst 1: Startbijeenkomst (kennismaken en begroeten).
- Bijeenkomst 2: Complimentjes geven en hierop reageren.
- Bijeenkomst 3: Vertellen en vragen (een praatje maken met een ander kind).
- Bijeenkomst 4: Luisteren naar elkaar.
- Bijeenkomst 5: Onderhandelen/ overleggen met een ander die iets anders wil dan jij.
- Bijeenkomst 6: Samenwerken.
- Bijeenkomst 7: 'Nee' zeggen en hierop reageren.
- **Bijeenkomst 8: Herhaling van de voorgaande bijeenkomsten.**
- Bijeenkomst 9: Sorry zeggen.
- Bijeenkomst 10: Gevoel van jezelf en de ander.
- Bijeenkomst 11: Omgaan met kritiek.
- Bijeenkomst 12: Probleem oplossen.
- Bijeenkomst 13: Voor jezelf opkomen.
- Bijeenkomst 14: Reageren op een afwijzing.
- Bijeenkomst 15: Reageren op pesten.
- Bijeenkomst 16: Afsluiting en diploma.

De begeleiders

De training in zijn geheel zal door twee trainers gegeven worden, zodat de kinderen vertrouwd zijn met deze personen. Een bijeenkomst wordt door één trainer gegeven en begeleidt. Naar ons idee is het aan te bevelen dat een bijeenkomst door twee trainers wordt gegeven. Zo kan één trainer zich richten op de orde en structuur. De andere trainer is voor het inhoudelijke gedeelte van de training. Ondanks dit voordeel realiseren wij ons dat het op geen enkele manier mogelijk is om twee trainers in te zetten. Wij denken dat de pedagogisch medewerkers genoeg ervaring hebben vanuit andere behandelgroepjes om de training alleen te kunnen geven aan groepjes bestaande uit drie à vier kinderen.

Benodigde middelen.

• Handboek 'De Spettertraining'	• Werkbladen
• Werkmap per kind	• Pennen
• Introductiebrieven	• Gele, rode en blauwe petten
• Beloningskaarten	• Magneetbord en magneetjes
• Stickers	• Per bijeenkomst limonade en een koekje

De trainingsopbouw

Elke bijeenkomst heeft dezelfde opbouw. De trainer start iedere bijeenkomst met limonade, een koekje en een praatje zodat de kinderen even kunnen acclimatiseren in de trainingsruimte. Daarna is er een terugblik naar de vorige keer. Zo kan gecontroleerd worden wat de kinderen geleerd en onthouden hebben en wat goed is om mee te nemen in een volgende bijeenkomst. Door dit te bespreken worden de kinderen aan het denken gezet en worden ze zich bewust van zichzelf en de anderen.

In de introductie van de thema's meestal eerst het foute gedrag getoond en hierna wordt het goede gedrag of een goede manier getoond. Wanneer de kinderen dit hebben gezien en besproken, gaan de kinderen oefenen met het gedrag: bijvoorbeeld met een rollenspel. Spel neemt een belangrijke plaats in wanneer het gaat om het ontwikkelen van sociale vaardigheden. Spel is voor kinderen doel op zichzelf, maar ook een middel om de wereld en hun eigen plek daarin te leren kennen. Door te spelen ervaart het kind zijn mogelijkheden en zijn beperkingen. Het kind verwerkt ervaringen tijdens zijn spel en brengt structuur aan in deze ervaringen (Gubbels, 2000, p.27).

De verschillende programmaonderdelen wisselen elkaar af. Van passief (luisteren naar elkaar) naar actief (interactief, iets doen), zodat de kinderen er steeds met hun gedachten bij blijven. Geoefende vaardigheden worden iedere bijeenkomst herhaald.

Bij de afsluiting wordt de Spetteropdracht (huiswerkopdracht) uitgedeeld en besproken. Door de kinderen een Spetteropdracht mee te geven, worden ze in de komende dagen bewust aan de slag gezet met de vaardigheid. De beloningskaarten worden ingevuld en de bijeenkomst wordt kort geëvalueerd. Wat vonden de kinderen ervan, wat hebben ze geleerd, wat vonden ze leuk en wat vonden ze minder leuk? De trainers kunnen hier in de volgende bijeenkomst rekening mee houden. De trainers moeten na de bijeenkomst per kind een evaluatieformulier invullen (werkblad 1). Op deze manier kunnen de andere pedagogisch medewerkers lezen hoe de bijeenkomst is verlopen. Op de groep is het de bedoeling dat de pedagogisch medewerkers op een magneetbord bijhouden wanneer en hoe vaak een kind een vaardigheid in de dagelijkse situatie laat zien.

Hieronder is een schema weergegeven met een globale tijdsaanduiding voor de trainer om tijdens de training de structuur te bevorderen.

Onderdeel	Tijd (in minuten)
INLEIDING	
Terugblik naar de vorige bijeenkomst	5
Spetteropdracht bespreken	5
Thema aankondigen	5
MIDDEN	
Rollenspel: Een fout voorbeeld bespreken	4
Rollenspel: Een goed voorbeeld bespreken	4
Oefenen van de vaardigheid	10
AFRONDING	
Spetteropdracht uitleggen	3
Evalueren van de bijeenkomst	2
AFSLUITING	
Invullen beloningskaarten	2

Bijeenkomst 1. Startbijeenkomst (kennismaken en begroeten)

Doelen:

- Kinderen weten wat ze kunnen verwachten van een bijeenkomst.
- Kinderen weten wat er van hen wordt verwacht binnen de bijeenkomsten van de training.
- Kinderen kennen verschillende manieren van begroeten en kunnen deze toepassen in verschillende situaties.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigdheden:

- Limonade en koekjes
- 2 gele, 2 rode en 2 blauwe petten
- Tekenpapier en (kleur)potloden
- Schildersplakband
- Markeerstift en groot vel papier
- Spetteropdracht (werkblad 1)
- Beloningskaart

Inleiding

- In deze eerste bijeenkomst willen we aandacht besteden aan kennismaken en elkaar begroeten. Kinderen kennen elkaar van de groep, maar nog niet binnen deze setting. Daarom wordt er kort aandacht besteed aan ieder kind individueel. Ook maken kinderen kennis met de ruimte waarin getraind wordt en de regels die jullie, als trainers aan de groep stellen. Belangrijk is dat de kinderen kennismaken met wat ze gaan leren en vooral met de wijze waarop ze gaan leren. Dit is bedoeld om rust en duidelijkheid te brengen, als basis voor het slagen van de training.
- Limonade en een koekje
- Uitleggen waarom de kinderen hier zitten en wat zij hier gaan doen. Bijv:
 - Sommigen vinden het moeilijk met anderen te spelen
 - Anderen durven niet te vragen of zij mee mogen spelen
 - Pak het grote papieren vel en vraag de kinderen om de beurt op te schrijven waarom zij hier zitten.
- Voorwaarden (regels) van de bijeenkomsten vertellen (Hang de poster op).
- Introductie van het thema 'kennismaken en begroeten'. (Wat gaan de kinderen doen?)

Spelletje (kennismaken), de kinderen tekenen iets wat kenmerkend is voor zichzelf. De tekeningen worden verzameld door de trainer. Om de beurt laat de trainer de tekening zien. De kinderen moeten raden van wie de tekening is.

Kern (hang de leerpunten poster op)

- Introductie van de petten. De trainer introduceert de petten doormiddel van een rollenspel. (vertel dat er meestal gebruik wordt gemaakt van de petten)

Rollenspel: Gele pet (met plaatje van de pinguïn), rode pet (met plaatje van de haai) en blauwe pet (met plaatje van het visje).

Jij als trainer doet een pet op en groet een kind vanuit het type dat bij de pet hoort.

Geel = bevrizer

Rood = vechter

Blauw = vluchter

Oefenen van het gedrag. (Begroetingsspel)

Er wordt met schilderstape een cirkel op de grond gemaakt. Hierbij wordt een duidelijke poort (ingang) vrijgelaten.

Alle kinderen en de trainer zitten in een kring op de grond (op de cirkel van schilderstape). In de kring staat een stoel.

Twee kinderen worden uitgekozen en mogen elkaar begroeten.

‘De kinderen zetten de blauwe pet op en lopen in tegengestelde richting rond de kring. De eerste keer wanneer de kinderen elkaar tegenkomen bij de poort geven ze elkaar een hand, kijken elkaar aan en zeggen ‘goedemiddag (als een vluchter)’.

Ze lopen terug en zetten de rode pet op, de tweede keer zeggen ze ‘goedemiddag (als de vechter)’.

Ze lopen terug en zetten de gele pet op, de derde keer zeggen ze ‘goedenavond (als de bevriezer)’.

Na dit laatste ‘ritueel’ rennen de kinderen zo snel mogelijk in hun eigen richting naar de poort en gaan op de stoel zitten. Het kind dat als eerste zit heeft gewonnen.

- De eerste keer zeggen ze dit als het visje (**vluchter = blauwe pet**).
- De tweede keer zeggen ze dit als de haai (**vechter = rode pet**).
- De derde keer zeggen ze dit als de pinguïn (**bevriezer = gele pet**).

Nabespreken wat is de goede manier om iemand te begroeten? Naar elkaar toe lopen, elkaar aankijken en dan de ander begroeten.

Afsluiting

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 1).
(*Kinderen moeten de vaardigheid begroeten in verschillende situaties toepassen*)
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul omdat ze goed hebben meegedaan en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Leerpunten van ‘Begroeten’

Zo begroet je elkaar:

- Loop naar elkaar toe;
- Kijk elkaar aan;
- Zeg ‘hallo’, ‘hoi’ of ‘dag’ tegen de ander;
- Geef grote mensen een hand.

Bijeenkomst 2. Complimentjes geven en hierop reageren

Doel:

- Het kind kan iets aardigs tegen zichzelf zeggen.
- Het kind leert initiatief te nemen in het zeggen van iets aardigs tegen een ander.
- Het kind leert hoe hij kan reageren, wanneer iemand iets aardigs zegt.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigheden:

- Gele, rode en blauwe petten
- Spetteropdracht (Werkblad2)
- Beloningskaart

Inleiding

- Terugblik naar de vorige keer.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van het thema aan de hand van de leerpunten (Met een petje op geef je een compliment en reageer je hierop, geef een goed en een fout voorbeeld.).

Kern *(hang de leerpunten poster op)*

Oefenen van het gedrag.

- Laat de kinderen iets positiefs/ aardigs over zichzelf zeggen. Begin de zin met "Ik".
 - Oefen met verschillende petten.
 - Leg uit wat de reden is van deze oefening: *"Veel kinderen denken negatief over zichzelf, bijvoorbeeld dat ze stom zijn. Als je dat vaak doet, ga je vanzelf geloven dat het echt zo is. We hebben daarom geoefend met iets aardigs tegen jezelf zeggen."*

Oefenen van het gedrag.

- Laat de kinderen iets onaardigs tegen een ander zeggen.
 - Oefen met verschillende petten.
Een kind kiest een pet en op die manier zegt hij/zij iets onaardigs tegen een ander kind.
 - Kinderen reageren hierop, hoe vonden ze dit, hoe voelde het?

De kinderen gaan nu iets aardigs tegen een ander zeggen.

- Leg uit wat de reden is van oefenen met iets aardigs zeggen tegen een ander.
"Het is prettig als een ander iets aardigs tegen jou zegt. Bijvoorbeeld als je voor het eerst op de groep komt. Het is dan prettiger om te horen dat iemand zegt": 'Hé, hallo! Ben je hier voor het eerst?'" dan 'Hé, wat moet jij hier?!'
- Laat de kinderen oefenen door middel van rollenspelen:
 - Oefen met verschillende petten.

Rollenspel: De kinderen zeggen iets aardigs tegen de ander door middel van verschillende casussen. (Doe dit op verschillende manieren, met de verschillende petten.)

Situatie: 'Een ander kind komt terug van school.'

Kind A zegt: "Was het leuk op school vandaag?"

Kind B zegt: "Ja want wij hadden vandaag gym en dat vind ik leuk."

Kind A: reageert hierop volgens de leerpunten.

(Laat de kinderen zelf nog meer situaties bedenken)

- Kinderen reageren hierop, hoe vonden ze dit, hoe voelde het? Wat was fijner, etc.?

Afsluiting

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (Werkblad2).
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten worden ingevuld en de kinderen mogen een sticker uitkiezen.

Leerpunten van 'Een compliment geven'

Zo geef je een compliment:

- Kijk de ander aan;
- Begin je zin met "Ik vind ..."
- Zeg iets aardigs tegen de ander;
- Zorg dat wat je zegt écht aardig is;
- Zeg het op een aardige manier.

Leerpunten van 'Een compliment krijgen'

Zo reageer je op een compliment:

- Kijk de ander aan;
- Zeg iets vriendelijks terug,
"dankjewel" of "dat vind ik ook";
- Lach naar de ander of knik even.

Bijeenkomst 3. Vertellen en vragen (een gesprek voeren met een ander kind)

Doelen:

- Kinderen kunnen iets aan elkaar vertellen en kunnen tijdens het vertellen op elkaars beurt wachten.
- Kinderen weten wat ze aan een ander kunnen vragen.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Werkblad 3
- Spetteropdracht (werkblad 4)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van het thema aan de hand van de leerpunten (Met een petje op vertel je iets en vraag je iets, geef een goed en een fout voorbeeld.).

Kern *(hang de leerpunten poster op)*

Oefenen van het gedrag.

- Iets vertellen, aan de hand van 'een leuke opdracht' (zoek de verschillen, werkblad 3). Vraag de kinderen, wat ze zien, etc. Let erop dat iedereen 'iets' vertelt en dat ze hierbij op 'elkaars beurt' wachten.
- Iets vragen aan een ander kan op verschillende manieren; een vraag stellen om iets samen te doen, een vraag stellen om hulp, een vraag naar iets wat je wilt weten of een vraag om iets te lenen.
(Kort) De kinderen oefenen met iets vragen, twee aan twee met verschillende petjes op. De vraag is: "Mag ik je pen lenen?" Het andere kind krijgt de opdracht 'ja' te zeggen.
Variaties in:
 - Praten: hard/zacht/gewoon en aardig/onaardig;
 - Houding: stevig/niet stevig staan;
 - Kijken: de ander wel/niet aankijken.

Oefenen van het gedrag.

Rollenspel, een interview.

- Een belangrijke popster (Laat de kinderen iemand kiezen die op dat moment in de belangstelling staat) komt naar Nederland. Een kind mag hem voor het Jeugdjournaal interviewen. Speel dit interview.
- Een beroemde voetballer moet voor de schoolkrant geïnterviewd worden. Speel dit interview.

Laat de andere kinderen uit de groep opletten of de kinderen elkaar aankeken en of ze om de beurt praatten. En opletten welke pet elk kind op heeft. Bespreek dit.

Afsluiting:

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 4).
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Leerpunten van 'een vraag stellen aan een ander'

Zo stel je een vraag:

- Noem de naam van de persoon aan wie je iets wilt vragen;
- Stel een vraag bv: 'Mag ik je wat vragen...', 'Ik wil graag....', 'Mag ik....' en zeg waarom je dat wilt;
- Luister naar wat de ander zegt;
- Als je antwoord/hulp krijgt: bedank de ander;
- Als je geen antwoord/hulp krijgt: zeg dat je het jammer vindt. Zeur niet door.

Leerpunten van 'een gesprek voeren'

Zo voer je een gesprek:

- Kies het goede moment;
- Kijk de ander aan of maak oogcontact;
- Leg uit waarom je iets wilt weten/vertellen;
- Luister naar en reageer op de ander;
- Bedank de ander voor het gesprek.

Als de ander niet met je wil praten:

- Vraag waarom niet;
- Zeg wat je ervan vindt en sluit het gesprek af. Blijf niet doorzeuren.

Bijeenkomst 4. Luisteren naar elkaar

Doelen:

- Kinderen weten hoe je kan luisteren naar elkaar.
- Kinderen kunnen laten zien dat ze naar een ander luisteren.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigdheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Spetteropdracht (werkblad 5)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van het thema aan de hand van de leerpunten (Met een petje op vraag je aan een kind of hij/zij iets wil vertellen, hierna vertel jij wat je gehoord hebt, geef een goed en een fout voorbeeld.).

Kern *(hang de leerpunten poster op)*

Oefenen van het gedrag.

- Een gesprek voeren zonder woorden (dus zonder geluid).
 - De kinderen krijgen om de beurt de rol van luisteraar en verteller. Zonder daarbij geluid te maken. (De trainer doet het één keer voor.)

De opdracht: Één kind (de verteller) beeldt door middel van mimiek, gebaren en de houding, praten uit. De verteller zal dit twee keer achter elkaar doen en moet daarbij letten op het verschil tussen beide keren.

- Het andere kind (de luisteraar) krijgt allereerst de instructie om te spelen dat hij niet luistert (zonder daarbij woorden te gebruiken). Dit doet hij door de ander niet aan te kijken, zich met de houding af te keren of door niet te reageren. Dan wordt het stop gezet.
 - De luisteraar krijgt daarna de instructie om wel te laten zien dat hij luistert (bijvoorbeeld door middel van houding, oogcontact en knikken).
- Bespreek na wat het verschil was tussen wel/niet luisteren en hoe dit aanvoelde, welk petje had de ander op?

Oefenen van het gedrag.

- Een gesprek voeren met woorden (met de geluidsknop aan).
 - De trainer herhaalt waaraan je kan zien of iemand luistert.
 - Laat een kind een onderwerp kiezen: hobby's, sport, vakanties, de buurt waarin je woont of een tv-programma.

De opdracht: De kinderen vertellen in tweetallen iets aan elkaar. Na één minuut vertelt de luisteraar aan de verteller terug wat deze gezegd heeft. Daarna wordt er van rol (en stoel) gewisseld, zodat ieder kind beide rollen heeft gespeeld.

- De trainers geven meer feedback over de uitvoering van hun rol als luisteraar, welk petje had elk kind op? → Zo nodig oefenen met een andere kleur pet.

Afsluiting:

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 5).
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Leerpunten van 'luisteren'**Zo luister je naar de ander:**

- Kijk de ander aan;
- Knik af en toe met je hoofd of zeg "hmm..hmm";
- Laat je niet afleiden door wat je om je heen ziet/hoort;
- Stel de ander een vraag;
- Reageer op wat de ander zegt.

Bijeenkomst 5. Onderhandelen/ overleggen met een ander die iets anders wil dan jij

Doelen:

- Het kind kan accepteren dat het andere kind een andere inbreng heeft.
- Het kind kan zijn eigen mening verwoorden.
- Het kind kan samen tot een compromis komen.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigdheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Werkblad 6
- Spetteropdracht (werkblad 7)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van het thema aan de hand van de leerpunten (Met een petje op overleg je iets met de kinderen, geef een goed en een fout voorbeeld.).

Kern (hang de leerpunten poster op)

Oefenen van het gedrag.

Opdracht: Overleggen wat je gaat spelen (Werkblad6)

- Werkblad 6, laat de kinderen in gesprek gaan over wat ze willen doen aan de hand van de kaartjes.
- Oefen met verschillende petjes (De trainer kiest welk kind met welk petje oefent. Laat het kind zelf ook eens een petje kiezen.).

Afsluiting:

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 7).
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Leerpunten van 'Onderhandelen/ overleggen met een ander die iets anders wil dan jij'

Zo overleg je met een ander:

- Noem de naam van de persoon aan wie je iets wilt vragen;
- Vraag vriendelijk wat je wilt en waarom je dat wilt;
- Luister naar wat de ander zegt;
- Kies samen iets wat je allebei wilt;
- Doe dit om de beurt;
- óf luister wat de ander wilt, zeg wat jij wilt en probeer iets te bedenken wat je allebei wilt;
- Als dit niet lukt stel dan voor om eerst het andere te doen wat de ander wil en dan datgene te doen wat jij wil.

Bijeenkomst 6. Samenwerken

Doelen:

- Kinderen weten hoe je samen kan werken.
- Kinderen leren met elkaar samen te werken.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Kapla (plankjes/blokken)
- Blinddoek (theedoek)
- Spetteropdracht (werkblad 8)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van het thema aan de hand van de leerpunten (Met een petje op vraag je of een kind jou wil helpen iets zwaars op te tillen overleg met het kind hoe jullie dit gaan doen [samenwerken], geef een goed en een fout voorbeeld.).

Kern *(hang de leerpunten poster op)*

Oefenen van het gedrag.

Opdracht: Welke groep bouwt de hoogste toren.

- De kinderen bouwen met z'n tweeën een zo hoog mogelijke toren met 'Kapla'. Het is de bedoeling dat de kinderen samenwerken, dus bijvoorbeeld om de beurt een blokje leggen.
- Evalueer hoe de kinderen het vonden gaan aan de hand van de leerpunten.

Oefenen van het gedrag.

Opdracht: Het paard en de koetsier (bestuurder).

- De kinderen gaan twee aan twee, de één is 'het paard' en de ander is 'de koetsier'. Samen moeten zij een product ergens afleveren. De twee kinderen staan achter elkaar, de voorste is het paard en de ander stuurt het paard.
- Het paard is blind (kind wordt geblinddoekt) en de koetsier is stom (kan niet praten). Om het paard te vertellen waar hij heen moet, gebruikt de koetsier zijn handen:
 - **Vooruit lopen:** de hand ligt op het hoofd van het paard
 - **Achteruit lopen:** de hand ligt op de rug van het paard
 - **Stilstaan:** het paard wordt niet aangeraakt
 - **Rechtsaf:** hand op rechterschouder van het paard
 - **Linksaf:** hand op de linkerschouder van het paard
- In de ruimte wordt een parcours uitgezet. Bijvoorbeeld, slalom om stoelen heen, een smalle gang, ect. Als de koetsier praat moeten ze helemaal opnieuw beginnen.

Zorg dat alle kinderen dit een keer kunnen doen, aan het eind van een tweetal evalueert de trainer hoe de samenwerking verliep.

Afsluiting:

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 8).
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Leerpunten van 'samenwerken'

Zo werk je met elkaar samen:

- Vraag aan de ander of hij/zij iets samen met jou wil doen;
- Spreek van tevoren af hoe je het gaat doen;
- Werk om de beurt.

Bijeenkomst 7. 'Nee' zeggen en hierop reageren

Doelen:

- Het kind kan nee zeggen.
- Het kind kan vertellen waarom hij/zij weigert.
- Het kind kan 'nee' van een ander accepteren.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Werkblad 9
- Spetteropdracht (werkblad 10)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van het thema aan de hand van de leerpunten (Met een petje op speel je een situatie uit waarin je 'nee zegt' tegen een kind, geef een goed en een fout voorbeeld.).

Kern (hang de leerpunten poster op)

Oefenen van het gedrag.

- (werkblad 9) Laat de kinderen hun eigen 'nee-top 5' invullen van vervelende dingen om te doen.

Oefenen van het gedrag.

Opdracht: 'Nee zeggen'.

Te gebruiken situaties:

Situatie 1. "Iemand waarvan je weet dat hij/zij altijd dingen kwijt maakt, vraagt jou of hij/zij jouw pen mag lenen. Jij wil die pen niet uitlenen. Wat doe je dan?"

Laat de kinderen starten met de volgende zin: "Mag ik jouw pen lenen?"

Situatie 2. "Iemand waarvan je weet dat hij/ zij slordig met dingen omgaat, wil jouw nieuwe fiets lenen. Jij wil je fiets niet aan deze persoon uitlenen. Wat doe je dan?". Begin het rollenspel met: "Mag ik jouw fiets gebruiken?"

- Bovenstaande situatie door de kinderen laten uitspelen, zoals ze zelf gewoonlijk in de desbetreffende situatie 'nee' zouden zeggen. De andere kinderen die niet meedoen letten op welke kleur pet, degene die 'nee' zegt, heeft.
- Wanneer het kind niet de rode pet op had, laat hem/haar met deze kleur pet oefenen. De andere kinderen kunnen opletten:
 - Zegt hij /zij op een vriendelijke manier "Nee"?
 - Zegt hij/zij tegen de ander waarom 'hij iets niet wilt?';
 - Als de ander door blijft vragen: zegt hij/zij nog eens "Nee" of doet hij/zij een ander voorstel?;
 - Als de ander dan nog blijft doorzeuren: zegt hij/zij dat de ander ermee op moet houden en maakt hij een einde aan het gesprek?;
 - Werde de rol inderdaad met een (de kleur) petje op gespeeld?

Bij beide situaties kan je de tegenspeler – nadat de situatie één keer uitgespeeld is de opdracht geven om door te zeuren, zodat degene die oefent goed de kans krijgt te oefenen met 'iets weigeren'.

Afsluiting:

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 10).
- Evalueren van de bijeenkomst.

- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Leerpunten van 'nee zeggen'

Zo zeg je nee:

- Zeg vriendelijk en duidelijk "Nee";
- Vertel ook waarom je niet wilt.

Als de ander door blijft vragen of door blijft gaan:

- Zeg nog eens dat je het niet wilt of bedenk iets anders;
- Gebruik een duidelijke stem, zet je voeten stevig op de grond en doe je schouders omhoog.

Als de ander dan nog doorgaat:

- Zeg dat de ander ermee moet stoppen;
- Maak een einde aan het gesprek. Loop bijvoorbeeld stevig weg.

Bijeenkomst 8. Herhaling van de voorgaande bijeenkomsten

Doelen:

- De kinderen herhalen de vaardigheden van de voorgaande bijeenkomsten.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Werkblad 11
- Snoepje (als beloning)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van één van de thema's, bijv. complimentjes geven. (Met een petje op speel je een situatie uit waarin je een compliment geeft, geef een goed en een fout voorbeeld.)

Kern *(hang alle leerpunten posters op)*

Oefenen van het gedrag.

- (werkblad 11) Deze keer is het oefenen van het gedrag verwerkt in een quiz, waarin allemaal vragen staan die gaan over alle vaardigheden die de kinderen tot nu toe geoefend hebben. De quiz bestaat uit verschillende opdrachten, er zijn doe-opdrachten, denk-opdrachten, en kijk-opdrachten.
 - ➔ Oefenen met de vaardigheden die nog moeilijk zijn voor de kinderen of waar ze nog niet zoveel mee hebben geoefend in de groep. Deze dingen zijn voor iedereen verschillend. Iedereen krijgt een eigen gebeurtenis om mee te oefenen.
 - ➔ Dit kan dus per kind verschillend zijn.
 - ➔ Oefen ook met de verschillende gekleurde petten.

Afsluiting:

- Deze keer is er géén Spetteropdracht.
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Zie de leerpunten van voorgaande bijeenkomsten!!

Bijeenkomst 9. Sorry zeggen

Doelen:

- Het kind leert sorry te zeggen en weet dat boosheid bij een ander kind daardoor sneller overgaat.
- Het kind leert dingen toe te geven die ze hebben gedaan en die voor een ander niet leuk waren.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigdheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Spetteropdracht (werkblad 12)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Introductie van het thema. (Met een petje op speel je een situatie uit waarin je 'sorry zegt' tegen een kind, geef een goed en een fout voorbeeld.)
 - Leg aan de kinderen uit dat het soms voor jou zelf wel duidelijk is wanneer iets per ongeluk ging, maar dat hoeft niet duidelijk te zijn voor de ander. Als iets per ongeluk gaat en je zegt dit erbij, weet de ander ook dat het niet expres ging. De ander zal dan minder boos of verdrietig zijn.

Kern *(hang de leerpunten poster op)*

Oefenen van het gedrag.

- In tweetallen bedenken de kinderen een situatie waarin een kind 'sorry' moet zeggen, omdat het iets expres heeft gedaan (in eerste instantie wil het kind dit niet toegeven) en een situatie waarin iets per ongeluk ging.
- Hierna gaat iedereen in een kring zitten. De tweetallen die een situatie 'expres' hebben bedacht mogen deze uitspelen. (De andere kinderen kijken of alle leerpunten worden gebruikt.)
- Bespreek dit na en bedenk met de kinderen welke kleur pet de kinderen op hadden.
- Daarna komen de rollenspelen 'per ongeluk' aan de beurt op dezelfde wijze.

Oefenen van het gedrag.

Rollenspel:

Stel je voor dat jij het knutselwerkje of bouwwerk van een ander kind per ongeluk stuk maakt. Hoe zou je dan 'sorry' zeggen?

Let goed op de leerpunten.

- De kinderen bedenken van te voren welke pet ze op doen. Daarna mogen ze een ander kind uitkiezen tegen wie ze 'sorry' gaan zeggen, omdat ze zijn/haar knutselwerkje of bouwwerk hebben stuk gemaakt.
- Bespreek dit na.

Afsluiting:

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 12).
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Leerpunten van 'sorry zeggen'**Zo zeg je sorry:**

- Kijk de ander aan;
- Noem de naam van de ander;
- Zeg: "Sorry";
- Wanneer het per ongeluk ging, zeg dit dan;
- Geef toe als jij iets gedaan hebt wat iemand anders niet leuk vindt.

Bijeenkomst 10. Gevoel van jezelf en de ander

Doelen:

- Het kind weet hoe hij/zij zichzelf kan voelen en hoe hij/zij dit aan anderen kan laten zien.
- Het kind weet hoe een ander zich kan voelen bij een bepaalde situatie of gebeurtenis.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigdheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Een leuke opdracht (werkblad 13)
- Spetteropdracht (werkblad 14)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van het thema (geef een korte uitleg en doe onderstaande opdracht):

Stevig leren staan, leren in balans te blijven, stevigheid te voelen en stilstaan bij jezelf.

- Ieder kind zoekt een plek in de ruimte op een afstand van elkaar dat hij/zij anderen niet kan aanraken. De trainer laat hen experimenteren met 'slap' staan en 'stevig' staan. De nadruk komt uiteraard te liggen op stevig staan. De trainer probeert uit of de kinderen wel stevig genoeg staan door even de handen op hun schouders te leggen en te duwen. Eventueel, kunnen de kinderen ook twee aan twee elkaar proberen weg te duwen. Door deze oefening wordt afgetast wanneer iets stevig genoeg is.

Kern (hang de aandachtspunten poster op)

Oefenen van het gedrag.

Emoties herkennen (werkblad 13).

- Leg elke emotie in één hoek van de ruimte.
- De kinderen moeten allemaal gaan staan. Jij als trainer leest het verhaal voor. In het verhaal zijn de emoties verwerkt. Deze emoties staan in de tekst tussenhaakjes (deze mag je niet voorlezen). Wees op zo'n moment even stil zodat de kinderen kunnen kiezen in welke hoek zij gaan staan (boos, blij, bang of verdrietig). De kinderen moeten die emotie ook laten zien. Stel zo nodig de vraag: Hoe zou jij je voelen?
- Wanneer iedereen heeft gekozen en de emotie heeft laten zien moeten ze weer in het midden van de ruimte gaan staan.
- Ga aan het einde van (of tijdens) dit verhaal in gesprek met de kinderen, waarom zij juist voor die emotie hebben gekozen.

Oefenen van het gedrag.

Emoties van anderen herkennen.

- Lees onderstaande situaties om de beurt voor. Vraag telkens twee kinderen om te laten zien welke emotie hier volgens hen bij hoort. Laat ze ook vertellen, waarom ze hiervoor gekozen hebben. Wanneer dit bij de kinderen verschillend is, is het belangrijk om hierop te wijzen (niet iedereen voelt iets hetzelfde als jou).
- Laat de kinderen die kijken, elke keer benoemen welke kleur pet de kinderen die uitbeelden, op hebben.
- Oefen met verschillende kleuren petten.

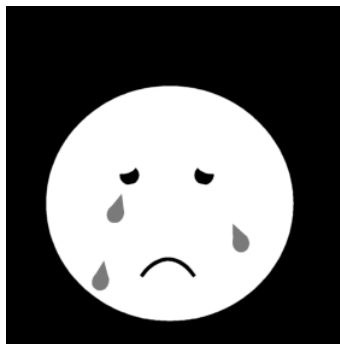
Situaties:	
- Je krijgt straf van de juf of meester.	- Je huisdier is ziek/ overleden.
- Je krijgt een ijsje van je opa/oma of oom/tante.	- Je hebt een nachtmerrie gehad.
- Je moet naar de tandarts.	- Je bent uitgenodigd op een feestje.
- Je krijgt een cadeau voor je verjaardag.	- Je moet naar de schoolarts en weet dat je een prik krijgt.
- Kinderen lachen je uit.	- Je ouders hebben ruzie.
- Er komt een grommende hond op je af.	- Je hebt iets gedaan wat niet mag en durft het niet te zeggen.
- Je staat in de winkel in de rij en iemand dringt voor.	- Je wordt door andere kinderen gepest.

Afsluiting:

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 14).
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Aandachtspunten bij gevoelens van mezelf en de ander.

Ik voel me....

- Ik weet wanneer ik mij blij, boos, bang of verdrietig voel;
- Ik zie ook aan de ander zijn gezicht en lichaamstaal wanneer een ander zich zo voelt;
- Ik weet welke gevoelens er bij bepaalde situaties horen.

Bijeenkomst 11. Omgaan met kritiek

Doelen:

- Het kind kan rustig zeggen wat hij/zij niet prettig vindt van wat de ander zegt.
- Het kind vraagt naar de reden van wat de ander zegt/doet.
- Het kind kan luisteren naar het antwoord van de ander.
- Het kind kan een oplossing zoeken.
- Het kind gaat niet in discussie.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigdheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Werkblad 15
- Spetteropdracht (werkblad 16)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van het thema. (Met een petje op speel je een situatie uit waarin je zegt: "Ik vind het moeilijk om te zeggen, maar ik vind....." tegen een kind. Geef een goed en een fout voorbeeld.)

Kern (hang de poster met aandachtspunten op)

Oefenen van het gedrag.

- (werkblad 15) Maak een tekening van een situatie met terechte kritiek.

Oefenen van het gedrag.

Reageren op terechte kritiek.

Situaties:

1) "Je hebt een boek geleend van iemand. Er is per ongeluk limonade overheen gevallen. Je geeft het boek terug. Wat doe je dan?". Laat de kinderen het rollenspel starten met: "Hier is je boek terug.....".

Laat de kinderen nadenken over (en laat ze oefenen met) de vraag of het verstandig is om zelf meteen over het ongelukje te vertellen en daarover je excuses aan te bieden, of dat juist niet te doen. Sta stil bij de verschillende gevolgen die de benaderingen kunnen hebben.

2) "Je had een afspraak met een ander kind gemaakt om te spelen, maar je bent deze afspraak vergeten. Wat doe je als je het kind weer ziet en als deze er wat van zegt?".

- De trainer oefent samen met één kind.
- Allereerst reageert het kind zoals hij/zij zelf gewoonlijk zou reageren. De andere kinderen letten op de kleur pet die degene die oefent daarbij op heeft.
- Als het kind met een rode of blauwe pet reageerde, wordt het kind nu gevraagd met de gele pet te reageren. De andere kinderen letten op de volgende leerpunten:
 - Draait hij/zij er niet omheen, blijft hij/zij rustig?;
 - Luistert hij/zij naar wat de ander zegt? Geeft hij of zij nogmaals toe dat hij/zij fout was?;
 - Laat hij/zij de ander boos zijn?;
 - Kijkt hij/zij of de fout nog hersteld kan worden?.

Afsluiting:

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 16).
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Leerpunten van 'omgaan met kritiek'

Zo geef je kritiek:

- Kijk de ander aan;
- Begin je zin met "Ik vind het moeilijk om te zeggen, maar ik vind...";
- Luister naar wat de ander ervan vindt. Laat de ander boos zijn;
- Kijk of je het nog goed kan maken.

Zo reageer je op kritiek:

- Kijk de ander aan;
- Zeg wat je ervan vindt;
- Kijk of je het nog goed kan maken.

Bijeenkomst 12. Probleem oplossen

Doelen:

- Het kind kan een probleem bespreekbaar maken.
- Het kind kan hierover in gesprek gaan en samen met de ander tot een oplossing komen.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigdheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Spetteropdracht (werkblad 17)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van het thema aan de hand van de leerpunten (Met een petje op speel je een situatie uit waarin je net doet alsof je ruzie aan het maken bent met een ander kind en los dit op) geef een goed en een fout voorbeeld.

Kern (hang de poster met aandachtspunten op)

Oefenen van het gedrag.

Probleem oplossen.

Tijdens het spelen gebeurt het vaak dat een ander kind iets doet wat hij/zij niet leuk vindt of dat hij/zij iets wil wat een ander kind niet wil. Hoe kunnen de kinderen dit aanpakken?

- Laat alle kinderen een situatie bedenken van afgelopen week, waarbij het spelen niet goed ging. Laat ze deze situaties aan elkaar vertellen. Hierna is het de bedoeling dat de situaties worden uitgespeeld.
- Wat waren ze aan het doen, waar ging het mis. Doe als trainer mee in de situatie.
- Het kind moet eerst reageren hoe het in de situatie heeft gereageerd.
 - De andere kinderen moeten opletten welk petje het kind op heeft en welke leerpunten het kind gebruikt.
- Laat alle kinderen oefenen ook met de verschillende kleuren petjes!

Afsluiting:

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 17).
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Leerpunten van 'een probleem oplossen'

Zo los je een probleem op:

- Kijk de ander aan;
- Begin je zin met "Ik...";
- Zeg wat je niet prettig vindt aan wat de ander zegt of doet;
- Vraag naar de reden ervan. Blijf rustig;
- Luister naar het antwoord van de ander. Reageer daar op;
- Zoek een oplossing;
- Zeur niet te lang door, ga niet in discussie.

Bijeenkomst 13. Voor jezelf opkomen

Doelen:

- Het kind weet hoe hij voor zichzelf kan opkomen.
- Het kind kan voor zichzelf opkomen.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Spetteropdracht (werkblad 18)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van het thema (geef uitleg en doe de opdracht):

Stevig leren staan, leren in balans te blijven en stevigheid te voelen, stilstaan bij jezelf.

- Ieder kind zoekt een plek in de ruimte op een afstand van elkaar dat hij/zij anderen niet kan aanraken. De trainer laat hen experimenteren met 'slap' staan en 'stevig' staan. De nadruk komt uiteraard te liggen op stevig staan. De trainer probeert uit of de kinderen wel stevig genoeg staan door even de handen op hun schouders te leggen en te duwen. Eventueel, kunnen de kinderen ook twee aan twee elkaar proberen weg te duwen.

Kern *(hang de poster met aandachtspunten op)*

Oefenen van het gedrag.

Situaties:

- 1) De groepsleiding denkt dat je wat geleend hebt van een ander kind, maar dit niet hebt teruggegeven. Dit klopt niet, kom voor jezelf op.
- 2) Jij vraagt aan een kind of hij met jou wil spelen. Het andere kind zegt dat hij liever alleen wil spelen. Als iemand anders komt vragen of die ander met hem/haar wil spelen zegt hij wel ja! Zeg hier wat van, kom voor jezelf op.
- 3) Een kind zegt tegen jou dat hij vindt dat je niet mooi kan kleuren/ tekenen. Terwijl jij juist heel mooi aan het kleuren/ tekenen bent. Zeg hier wat van, kom voor jezelf op.

- De kinderen oefenen de situaties van hierboven.
- Allereerst reageert het kind zoals hij/zij zelf gewoonlijk zou reageren. De andere kinderen letten op de kleur pet die degene die oefent daarbij op heeft.
- Laat het kind met een andere kleur pet reageren. De andere kinderen letten op de volgende leerpunten:
 - Kijkt hij/ zij de ander aan?
 - Luistert hij/zij naar wat de ander zegt?
 - Zegt hij/zij duidelijk wat hij/zij wil?
 - Gebruikt hij/zij een duidelijke stem, staat hij/zij stevig op zijn/haar voeten, doet hij/zij de schouders omhoog?

Afsluiting:

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 18).
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Leerpunten van 'voor jezelf opkomen'

Zo kom je voor jezelf op:

- Kijk de ander aan;
- Luister goed naar wat de ander wil;
- Zeg duidelijk wat jij wilt. Als de ander iets anders wil, doe dan een voorstel;

Als het niet lukt om iets te vinden wat je allebei wilt:

- Vraag "Waarom niet?";
- Als jij dit niet wilt: Zeg je duidelijk: "Nee, dit wil ik niet";
- Zeg wat jij ervan vindt;
- Gebruik een duidelijke stem, zet je voeten stevig op de grond en doe je schouders omhoog.

Bijeenkomst 14. Reageren op afwijzing

Doelen:

- Het kind weet hoe hij/zij kan reageren op een afwijzing.
- Het kind kan reageren op een afwijzing.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Spetteropdracht (werkblad 19)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van het thema aan de hand van de leerpunten . (Met een petje op speel je een situatie uit waarin je reageert op een afwijzing, geef een goed en een fout voorbeeld.)

Kern (hang de poster met aandachtspunten op)

Oefenen van het gedrag.

Weigering op de vraag om mee te mogen spelen.

De trainer is de vaste tegenspeler in een rollenspel, waarbij ieder kind om beurten moet oefenen met het vragen om mee te mogen doen. Bedenk met de kinderen een situatie waarin een groepje kinderen speelt.

- Het rollenspel wordt twee keer gedaan:
 - 1. Ieder kind moet allereerst spelen hoe hij/zij gewoonlijk op een weigering op hun vraag om mee te mogen doen reageert. De andere kinderen benoemen nadien het petje dat hierbij past.
 - 2. Als het kind in het eerste spel een rood of blauw petje droeg, krijgt het daarna de opdracht om in dezelfde situatie te reageren met het gele petje. Laat de kinderen meedenken in hoe je met het gele petje op zou kunnen reageren.
 - Daarna worden de leerpunten duidelijk genoemd en aangewezen op de leerpunten poster.
 - Leg bij het oefenen extra nadruk op 'zeggen wat je ervan vindt' en 'stevig wegllopen'.
 - De andere kinderen krijgen allen de opdracht om tijdens het rollenspel op één van de leerpunten te letten:
 - Vraagt de hoofdspeler: "waarom niet?"
 - Luistert de hoofdrolspeler goed?
 - Bedenkt hij/zij een alternatief?
 - Zegt de hoofdrolspeler wat hij/zij ervan vindt?
 - Loopt hij/zij stevig weg?
 - Werd er met het gele petje gewerkt?

Afsluiting:

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 19).
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Leerpunten van 'reageren op een afwijzing'

Zo reageer je op een afwijzing:

- Kijk de ander aan;
- Vraag "Waarom niet?";
- Luister goed naar wat de ander zegt.
Misschien kan je een voorstel doen;
- Als het nog steeds niet mag:
zeg één keer wat je ervan vindt;
- Loop stevig weg.

Bijeenkomst 15. Reageren op pesten

Doelen:

- Het kind kan duidelijk laten weten dat hij/zij het niet leuk vindt om gepest te worden.
- Het kind kan zeggen dat de ander moet stoppen.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Spetteropdracht (werkblad 20)
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Introductie van het thema, pesten mag niet!

Kern (hang de poster met aandachtspunten op)

Oefenen van het gedrag.

Pesten gebeurt gedurende een lange tijd en altijd bij hetzelfde kind. Het kind dat gepest wordt, vindt dit niet leuk en weet vaak niet hoe het moet reageren op de pesters om het te laten stoppen.

De beste manier om hiermee om te gaan is 'stevig' te zeggen wat je ervan vindt en vervolgens 'stevig' weg te lopen.

- De trainer is de vaste tegenspelers in een rollenspel, waarbij ieder kind om beurten moet oefenen met het reageren op pesten. Bedenk met de kinderen een situatie waarin iemand gepest wordt. Oefen aan de hand van de leerpunten.
 - Ieder kind moet allereerst spelen hoe hij/zij gewoonlijk op een weigering op hun vraag om mee te mogen doen reageert. De andere kinderen benoemen nadien het petje dat hierbij past.
 - Als het kind in het eerste spel een rood of blauw petje droeg, krijgt het daarna de opdracht om in dezelfde situatie te reageren met het gele petje. Laat de kinderen meedenken in hoe je met het gele petje op zou kunnen reageren. Daarna worden de leerpunten duidelijk genoemd en aangewezen op het leerpunten poster. Leg bij het oefenen extra nadruk op 'zeggen wat je ervan vindt' en 'stevig weglopen'. De andere kinderen krijgen allen de opdracht om tijdens het rollenspel op één van de leerpunten te letten:
 - Kijkt de hoofdspeler de ander aan?
 - Zegt hij duidelijk 'stop'?
 - Gebruikt hij/zij een duidelijke stem, zet hij/zij de voeten stevig op de grond en doet hij/zij de schouders omhoog?
 - Loopt hij/zij stevig weg?
 - Werd er met het gele petje gewerkt?

Afsluiting:

- Uitleg geven over de Spetteropdracht (werkblad 20).
- Evalueren van de bijeenkomst.
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze een sticker uitkiezen.

Leerpunten van 'reageren op pesten'***Zo reageer je op pesten:***

- Kijk de ander aan;
- Zeg duidelijk 'Stop';
- Gebruik een duidelijke stem, zet je voeten stevig op de grond en doe je schouders omhoog.
- Loop stevig weg en vertel aan een volwassene wat er is gebeurd.

Als de ander dan nog doorgaat:

- Zeg nog eens dat de ander ermee moet stoppen;
- Loop stevig weg en vertel aan een volwassene wat er is gebeurd.

Bijeenkomst 16. Afsluiting en diploma

Doelen:

- Herhaling van alle vaardigheden.
- De kinderen sluiten de training af.

Tijd: +/- 40 minuten

Benodigdheden:

- Limonade en koekjes
- Gele, rode en blauwe petten
- Werkblad 21
- Werkblad 22
- Beloningskaart

Inleiding

- Limonade en een koekje.
- Bespreken van de Spetteropdracht.
- Uitleggen hoe de laatste bijeenkomst er uit ziet.
 - Vandaag gaan we geen nieuwe vaardigheid meer behandelen. Dit is de laatste bijeenkomst van de Spettertraining en we gaan kijken wat jullie allemaal geleerd hebben en onthouden hebben.

Kern

Een leuke opdracht

- (Werkblad 21) In een bak liggen kaartjes opgevouwen. De kinderen pakken om de beurt een kaartje uit de bak. Op het kaartje staat een vaardigheid. Het kind dat het kaartje heeft gepakt, probeert zich te herinneren wat er in deze vaardigheid aan de orde is geweest.
- Aan de andere kinderen wordt gevraagd of ze de leerpunten van de vaardigheid nog kunnen opnoemen. Kan het kind een situatie bedenken waarin hij/zij deze vaardigheid heeft geoefend? Hebben andere kinderen misschien ook zo'n situatie meegemaakt?
 - Op deze wijze komen alle vaardigheden van de training nog even kort aan bod.

Een leuke opdracht

- (werkblad 22) Maak een tekening van jezelf.
Op de eerste tekening tekenen de kinderen zoals ze zich aan het begin van de training zagen.
Op de tweede tekening tekenen de kinderen zoals ze zichzelf nu zien. Let erop dat ze ook een pet op tekenen en deze een kleur geven. Ga hierover in gesprek.

➔ **Uitdelen van de diploma's aan de kinderen.**

Afsluiting:

- Evalueren van de bijeenkomst.
 - Vraag aan de kinderen waar zij het meest aan hebben gehad en waar zij het minst aan hebben gehad. Wat vonden ze leuk? Wat vonden ze minder leuk? Hebben ze het idee dat ze nu beter kunnen spelen met andere kinderen? Waar zien ze dat aan?
 - Benoem aan de kinderen dat ze goed moeten blijven oefenen met alle leerpunten. (Het kost tijd om dit te blijven kunnen.)
- Beloningskaarten uitdelen, de kinderen krijgen een krul en daarom mogen ze hun laatste sticker uitkiezen.

**Informatieformulieren,
evaluatieformulieren
beloningskaart
werkbladen,
diploma en
eindevaluatieformulier**

INFORMATIEBRIEF

‘De Spettertraining’

Sociale vaardigheidstraining voor kinderen van 4 t/m 8 jaar en van 8 t/m 12 jaar.

Datum:

Aan de pedagogisch medewerkers van.....

Via deze brief willen wij jullie laten weten dat de Spettertraining voor de kinderen van ‘de IJsberen’ van start zal gaan.

Om de training zo effectief mogelijk te laten zijn willen we jullie aan het begin van de training met nadruk wijzen op jullie belangrijke rol met betrekking tot de transfer. Na iedere bijeenkomst krijgen de jonge kinderen een Spetterstrip mee en de oudere kinderen een Spetteropdracht. Hierbij is het de bedoeling dat jullie de kinderen hier in het dagelijks leven op wijzen en zo nodig een helpende hand bieden bij de Spetteropdrachten. Wanneer zich op de groep een situatie voor doet

De leerpunten van een sociale vaardigheid vanuit de training voor kinderen van acht tot en met twaalf jaar geïntegreerd worden in het handelen van het kind. Om jullie hier in te ondersteunen zijn er posters die op de groep gehangen worden. Daarnaast zijn er voor de jongere kinderen flip-overs met daarin de Spetterstrips die de leerpunten van de vaardigheid uitbeelden.

Wat er van jullie wordt verwacht:

- Iedere week de nieuwe Spetterstrip bekijken en de Spetteropdracht lezen.
- Kinderen in het dagelijks leven zoveel mogelijk wijzen op de leerpunten.
- Wanneer een kind sociaal vaardig gedrag laat zien, dit gedrag positief bekrachtigen door het te benoemen en eventueel visueel te maken (bijv. door middel van een magneetbord).

Wij wensen jullie veel plezier en succes!

Groetjes, de trainers van De Spettertraining.

INFORMATIEBRIEF

‘De Spettertraining’

Sociale vaardigheidstraining voor kinderen van 8 t/m 12 jaar.

Datum:

Aan de ouder(s) / leerkracht(en) van.....

Via deze brief willen wij jullie laten weten dat de Spettertraining voor de kinderen van ‘de IJsberen’ van start zal gaan.

Het hoofddoel van deze training is het aanleren en verbeteren van sociale vaardigheden, zodat de kinderen deze kunnen toepassen in dagelijkse situaties.

Subdoelen:

- Het aanleren van nieuwe vaardigheden.
- Het verbeteren van sociale cognities.
Hiermee bedoelen wij; het verbeteren van ‘het denken’ over de sociale werkelijkheid, over andere personen, over relaties tussen personen en over regels en afspraken in de interactie tussen personen.
- Het versterken van het gevoel van sociale competentie.
Hiermee bedoelen wij; het vertrouwen om sociaal te handelen.

De training zal gegeven worden door de pedagogisch medewerkers van de groep. De training is speciaal ontwikkeld voor de kinderen die niet meer bij hun ouders wonen. De groepjes in de training bestaan uit drie à vier kinderen.

De thema’s die aan bod zullen komen zijn:

• 1: Startbijeenkomst (kennismaken en begroeten).	• 8: Herhaling van de voorgaande bijeenkomsten.
• 2: Complimentjes geven en hierop reageren.	• 9: Sorry zeggen.
• 3: Vertellen en vragen	• 10: Gevoel van jezelf en de ander.
• 4: Luisteren naar elkaar.	• 11: Omgaan met kritiek.
• 5: Onderhandelen/ overleggen met een ander die iets anders wil dan jij.	• 12: Probleem oplossen.
• 6: Samenwerken.	• 13: Voor jezelf opkomen.
• 7: ‘Nee’ zeggen en hierop reageren.	• 14: Reageren op een afwijzing.
	• 15: Reageren op pesten.
	• 16: Afsluiting en diploma.

Wij hopen u door middel van deze brief voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u nog vragen hebben dan kunt u contact met één van ons opnemen.

Groetjes, de trainers van De Spettertraining.

Evaluatieformulier voor de trainer(s)

De Spettertraining

Datum:

1. Thema:	
2. Groepje:	
3. Start:	
4. Kern:	
5. Afsluiting:	
6. Algemeen:	
7. Evaluatie per kind:	

Beloningskaart van:.....

1. Kennismaken en begroeten.	2. Complimentjes geven en hierop reageren	3. Vertellen en vragen	4. Luisteren naar elkaar
5. Onderhandelen/overleggen	6. Samenwerken	7. 'Nee' zeggen en hierop reageren	8. Herhaling
9. 'Sorry' zeggen	10. Gevoel van jezelf en de ander	11. Omgaan met kritiek	12. Probleem oplossen
13. Voor jezelf opkomen	14. Reageren op een afwijzing	15. Reageren op pesten	16. Afsluiting

Werkblad 1. Spetteropdracht: Elkaar begroeten

Vandaag hebben we het gehad over 'begroeten'. Het is de bedoeling dat je deze week in verschillende situaties dus bijvoorbeeld; op straat, op school, op het terrein, of nog ergens anders iemand gaat begroeten.

Let goed op de leerpunten, hoe je iemand anders kan begroeten.

Beschrijf hieronder wie je hebt begroet en waar je diegene hebt begroet:

De eerste keer:

Ik heb.....(wie) begroet.

Dit was.....(waar).

De tweede keer:

Ik heb.....(wie) begroet.

Dit was.....(waar).

De derde keer:

Ik heb.....(wie) begroet.

Dit was.....(waar).

Werkblad 2. Spetteropdracht: Complimentjes geven en krijgen

We hebben geleerd dat het belangrijk is om regelmatig aardige dingen (complimentjes) tegen jezelf te zeggen, zodat je trots op jezelf kan zijn.

Hoe doe je dit?

Maak de volgende zinnen af:

- Ik vind het leuk van mijzelf, dat
.....
.....
- Ik vind het goed van mijzelf, dat
.....
.....
- Ik ben trots op mijzelf, omdat
.....
.....

Zeg de zinnen tegen jezelf en zorg ervoor dat je je daarbij trots voelt.

Iets aardigs tegen een ander zeggen

We hebben geleerd dat het belangrijk is om regelmatig aardige dingen (complimentjes) tegen een ander te zeggen, zodat ook de ander zich fijn voelt.

1. De eerste keer

- a. Ik neem mij voor om straks iets aardigs te zeggen tegen:
.....
.....
- b. Ik heb tegen _____ (naam van het kind) gezegd:
.....
.....
.....
.....
- c. De ander reageerde met:
.....
.....
.....

2. De tweede keer

- a. Ik neem mij voor om straks iets aardigs te zeggen tegen:

.....
.....

- b. Ik heb tegen _____ (*naam van het kind*) gezegd:

.....
.....
.....
.....

- c. De ander reageerde met:

.....
.....
.....

3. De derde keer

- a. Ik neem mij voor om straks iets aardigs te zeggen tegen:

.....
.....

- b. Ik heb tegen _____ (*naam van het kind*) gezegd:

.....
.....
.....
.....

- c. De ander reageerde met:

.....
.....
.....

(Invullen door de groepsleiding) Opmerkingen van de groepsleiding bij deze oefening:

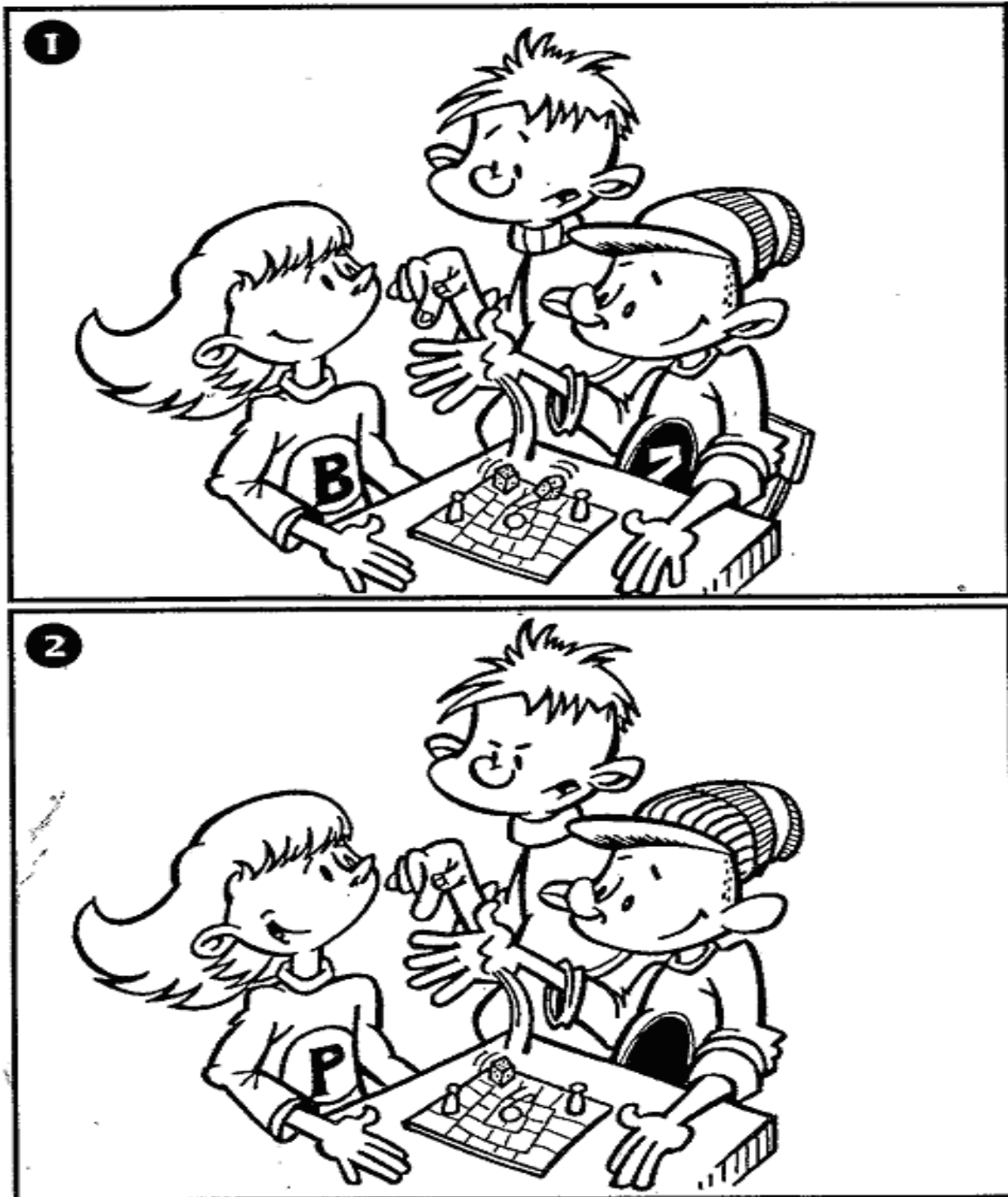
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Werkblad 3. Een leuke opdracht: Zoek de verschillen

Zoek de verschillen

Deze tekeningen van spelende kinderen lijken op het eerste gezicht als twee druppels water op elkaar, maar dat klopt – als je heel goed kijkt – niet! Zoek de verschillen tussen de beide tekeningen.

Bron: Reenders C.R. en Spijker W.S.M. (1996) *Spelend leren, leren spelen. Een werkboek van de training in sociale cognities en sociale vaardigheden*. Assen: Koninklijke Van Gorcum BV

Werkblad 4. Spetteropdracht: Vertellen en vragen

Deze week ga je oefenen met het voeren van een gesprek. Deze keer ga je twee keer een gesprek voeren met een groepsgenootje van de groep. Van één gesprek maak je daarna een tekening of strip.

Een gesprek voeren met een ander kind

De eerste keer

1. Naar welk TV-programma heb je gekeken?

Antwoord: _____

2. Wanneer en met wie heb je een gesprek gevoerd?

Ik heb een gesprek gevoerd op _____ dag (vul de dag in)

Met _____ (vul de naam in van het kind met wie je gesproken hebt)

3. Het gesprek duurde ongeveer _____ minuten

4. We hebben gepraat over: _____

(schrijf de gespreksonderwerpen op, zoals bijvoorbeeld het tv-programma)

5. Vond je het een goed gesprek?

Ja / Nee (streep het foute antwoord door)

6. Wat vond je er goed of minder goed aan?

Antwoord: _____

7. Wat had je anders kunnen doen?

Antwoord: _____

8. In het geval dat de ander niet met jou wilde praten: wat deed je toen?

Antwoord: _____

De tweede keer

1. Naar welk TV-programma heb je gekeken?

Antwoord: _____

2. Wanneer en met wie heb je een gesprek gevoerd?

Ik heb een gesprek gevoerd op _____ dag (vul de dag in)

Met _____ (vul de naam in van het kind met wie je gesproken hebt)

3. Het gesprek duurde ongeveer _____ minuten

4. We hebben gepraat over: _____

(schrijf de gespreksonderwerpen op, zoals bijvoorbeeld het tv-programma)

5. Vond je het een goed gesprek?

Ja / Nee (streep het foute antwoord door)

6. Wat vond je er goed of minder goed aan?

Antwoord: _____

7. Wat had je anders kunnen doen?

Antwoord: _____

8. In het geval dat de ander niet met jou wilde praten: wat deed je toen?

Antwoord: _____

→ Maak een tekening op de volgende bladzijde, van één gesprek die je met een ander kind hebt gehad.

Laat in de tekening zien wat voor soort gesprek het was. Bijvoorbeeld of je het leuk gevonden hebt, of er goed naar elkaar geluisterd werd, of de ander jou vragen stelde, enzovoort. Je mag natuurlijk ook een stripverhaal maken van het gesprek in plaats van een tekening.

Tekening/ strip van één gesprek.

Werkblad 5. Spetteropdracht: Laten zien dat je luistert

Deze week ga je oefenen met luisteren en ga je kijken hoe anderen laten zien dat zij luisteren. Wanneer je hiermee hebt geoefend ga je daarna gelijk dit blad invullen. Zo kun je kijken hoe jij luistert en anderen naar elkaar luisteren.

De eerste keer

Op _____ dag geoefend

1. Ik oefende met: _____ (naam van het kind)

2. Toen ik luisteraar was, liet ik merken dat ik luisterde door:

en door: _____

en door: _____

(vul in wat je allemaal gedaan hebt om te laten zien dat je luisterde)

3. Toen _____ aan de beurt was om te luisteren, liet hij/zij merken dat hij/zij luisterde door:

en door: _____

en door: _____

De tweede keer

Op _____ dag geoefend

1. Ik oefende met: _____ (naam van het kind)

2. Toen ik luisteraar was, liet ik merken dat ik luisterde door:

en door: _____

en door: _____

(vul in wat je allemaal gedaan hebt om te laten zien dat je luisterde)

3. Toen _____ aan de beurt
was om te luisteren, liet hij/zij merken dat hij/zij luisterde door:

en door: _____

en door: _____

De derde keer

Op _____ dag geoefend

1. Ik oefende met: _____ (naam van het kind)

2. Toen ik luisteraar was, liet ik merken dat ik luisterde door:

en door: _____

en door: _____

(vul in wat je allemaal gedaan hebt om te laten zien dat je luisterde)

3. Toen _____ aan de beurt
was om te luisteren, liet hij/zij merken dat hij/zij luisterde door:

en door: _____

en door: _____

Werkblad 6. Een leuke opdracht: Onderhandelen/ overleggen

• Je wilt buiten op de schommel	• Je wilt buiten op de skeelers
• Je wilt van wii-sports, bowlen	• Je wilt van wii-sports, boxen
• Je wilt buiten met het springtouw	• Je wilt buiten knikkeren
• Je wilt buiten voetballen	• Je wilt buiten skateboarden
• Je wilt (bedenk iets wat je wilt doen)	• Je wilt (Bedenk iets wat je wilt doen)

Werkblad 7. Spetteropdracht: Onderhandelen/ overleggen

Deze week ga je oefenen met onderhandelen/ overleggen wanneer je klaar bent met de limonade en je een afspraakje met een ander gaat maken. Drie keer deze week ga je oefenen hoe je met een ander kunt overleggen. Op de leerpunten poster staat hoe je dit kunt doen.

Zo overleg je met een ander:

- Noem de naam van de persoon aan wie je iets wilt vragen;
- Vraag vriendelijk wat je wilt en waarom je dat wilt;
- Luister naar wat de ander zegt;
- Kies samen iets anders wat je allebei wilt;
- Doe dit om de beurt;
- óf vraag een ander kind.

Schrijf hieronder op hoe het overleggen ging:

1. De eerste keer.

- Wie heb je gevraagd:
- Hoe heb je hem/haar gevraagd:
.....
.....
.....
- Wat zei de ander:
.....
.....
.....
- Wat heb je uiteindelijk gedaan:
.....
.....
.....

2. De tweede keer.

- Wie heb je gevraagd:

- Hoe heb je hem/haar gevraagd:
.....
.....
.....

- Wat zei de ander:
.....
.....
.....

- Wat heb je uiteindelijk gedaan:
.....
.....
.....

3. De derde keer.

- Wie heb je gevraagd:

- Hoe heb je hem/haar gevraagd:
.....
.....
.....

- Wat zei de ander:
.....
.....
.....

- Wat heb je uiteindelijk gedaan:
.....
.....
.....

Werkblad 8. Spetteropdracht: Ik kan samenwerken

We hebben geleerd dat het leuk is om samen te werken. Deze week ga je oefenen met samenwerken, zodat je het met elkaar nog gezelliger hebt.

1. De eerste keer

- a. Ik neem mij voor om straks samen te werken met:
.....
- b. We hebben afgesproken dat we samen.....
.....gaan doen.
- c. Ik heb tegen _____ (naam van het kind) gezegd:
.....
.....
.....
- d. De ander reageerde met:
.....
.....
.....
- e. Van te voren hebben we afgesproken dat:
.....
.....
.....
- f. Het samenwerken ging wel/niet goed, omdat:.....
.....
.....
.....

2. De tweede keer

- a. Ik neem mij voor om straks samen te werken met:
.....
- b. We hebben afgesproken dat we samen.....
.....gaan doen.
- c. Ik heb tegen _____ (naam van het kind) gezegd:
.....
.....

- d. De ander reageerde met:
- e. Van te voren hebben we afgesproken dat:
- f. Het samenwerken ging wel/niet goed, omdat:.....

3. De derde keer

- a. Ik neem mij voor om straks samen te werken met:
- b. We hebben afgesproken dat we samen.....gaan doen.
- c. Ik heb tegen _____ (*naam van het kind*) gezegd:
- d. De ander reageerde met:
- e. Van te voren hebben we afgesproken dat:
- f. Het samenwerken ging wel/niet goed, omdat:.....

Werkblad 9. Een leuke opdracht: 'Nee' zeggen

Schrijf hieronder welke dingen jij wel eens weigert te doen.

Wat jij het ergste vindt om te doen zet je in het vakje van de eerste plaats,

Wat je het minst erg vindt om te doen zet je in het vakje van de vijfde plaats. Vul ook de andere vakjes in. Op die manier maak je je eigen top vijf van vervelende dingen om te doen.

①		
②		③
④	NEE 	⑤
top 5 van vervelende dingen om te doen !		

Werkblad 10. Spetteropdracht: 'Nee' zeggen

Deze week ga je oefenen met 'nee' zeggen dit noemen ze ook wel iets weigeren. Schrijf hieronder op of je nee hebt gezegd of iets geweigerd hebt en hoe je dit dan hebt gedaan.

1. De eerste keer.

- a. Ik heb deze week op dag iets geweigerd
aan:
(vul de naam van het kind in)
- b. Wat heb je geweigerd? (schrijf op wat je niet wilde)
Antwoord:
.....
.....
.....
- c. Op welke manier heb je geweigerd? (vul bij elke vraag het goede antwoord in)
- Heb je tegen de ander "Nee" gezegd? Of heb je op een andere manier gezegd dat je het niet wilde?
Ja / Nee (streep door wat niet juist is)
- Zo ja, hoe deed je dat? (streep bij elke vraag door wat niet juist is)
Op een vriendelijke / onvriendelijke manier;
Met een zachte / harde / gewone stem;
Ik stond er stevig / niet stevig bij;
Ik keek de ander wel / niet aan.
- Zo nee, wat deed je dan? Antwoord:
.....
.....
.....
- Heb je ook gezegd waarom je het weigerde?
Ja / Nee (streep door wat niet juist is)
- Zo ja, wat heb je dan gezegd? Antwoord:
.....
.....
.....

2. De tweede keer.

- a. Ik heb deze week op dag iets geweigerd

aan:
(vul de naam van het kind in)

- b. Wat heb je geweigerd? (schrijf op wat je niet wilde)
Antwoord:
.....
.....
.....
- c. Op welke manier heb je geweigerd? (vul bij elke vraag het goede antwoord in)
- Heb je tegen de ander “Nee” gezegd? Of heb je op een andere manier gezegd dat je het niet wilde?
Ja / Nee (streep door wat niet juist is)
- Zo ja, hoe deed je dat? (streep bij elke vraag door wat niet juist is)
Op een vriendelijke / onvriendelijke manier;
Met een zachte / harde / gewone stem;
Ik stond er stevig / niet stevig bij;
Ik keek de ander wel / niet aan.
- Zo nee, wat deed je dan? Antwoord:
.....
.....
.....
- Heb je ook gezegd waarom je het weigerde?
Ja / Nee (streep door wat niet juist is)
- Zo ja, wat heb je dan gezegd? Antwoord:
.....
.....
.....

Werkblad 11. Een leuke opdracht: Quiz!

- ➔ Oefenen met de vaardigheden die nog moeilijk zijn voor de kinderen of waar ze nog niet zoveel mee hebben geoefend in de groep. Deze dingen zijn voor iedereen verschillend. Iedereen krijgt een eigen gebeurtenis om mee te oefenen.
- ➔ Dit kan dus per kind verschillend zijn.
- ➔ Oefen ook met de verschillende gekleurde petten.

Quiz vragen behorende bij zitting: Herhaling.

De quiz bestaat uit de volgende categoriën quizvragen (deze worden afwisselend aangeboden)

- Doe-opdrachten individueel 2 punten, per koppel 4 punten
- Denk-opdrachten 1 punt
- Kijk -opdrachten 2 punten

Doe-opdrachten (4 of 2 punten)

1a) per individu (2punten):

- Laat zien dat je stevig staat: sta even stevig als een stevige boom.
- Laat de pinguïn zien en zeg iets aardigs over jezelf.
- Laat zien dat je bang bent.
- Laat zien dat je boos bent.
- Zeg op een onaardige manier iets aardigs.
- Zeg op een aardige manier iets onaardigs.

1b) per koppel (4 punten per koppel, 2 punten als één persoon het goed doet)

- Nr 1. Laat zien dat hij/zij luistert;
- Nr2. Vertelt hoe hij/zij heeft gezien dat de ander luisterde.

- Nr 1. Vertelt iets over zichzelf (jullie maken voor het eerst kennis met elkaar);
- Nr 2. Vertelt terug wat nr 1. verteld heeft.

- Nr 1. Zegt iets aardigs tegen de ander;
- Nr 2. Reageert op het gekregen compliment.

Denk-opdrachten (1 punt)

- Spelregels Bij deze opdrachten bepaalt het geluid van een fluitje of het omdraaien van het papieren bekertje welke groep een antwoord mag geven. Het gaat dus ook om de snelheid van reageren);
Echter bij te snel reageren en/of een foutief antwoord gaat er bij deze vraag een punt af;
Bij vóór de beurt antwoorden, zijn de anderen aan de beurt en kunnen zij dus een punt behalen.

- 1. Wat betekent een rood petje?
- 2. Wat betekent een blauw petje?

- 3. Wat betekent een geel petje?
- 4. Waar beginnen we elke week mee, na de limonade en het koekje in de groep?
- 5. Welke leerpunten horen bij samenwerken?
- 6. Hoeveel gevoelens kan je (per koppel) opnoemen (4 punten)
overleg eerst goed met elkaar en noem het aantal gevoelens dat je weet.
 - De quizmaster laat de groepjes tegen elkaar opbieden en begint bij het laagste aantal et cetera.

Kies een kind uit, hij/zij moet een vaardigheid uitbeelden. Een ander kind moet raden welke vaardigheid het is.

Kijk-opdrachten (2 punten)

- Huiswerk-opdracht (5 punten)
 - Bekijk per kind of hij/zij de oefening van de vorige bijeenkomst heeft gemaakt. Laat één gebeurtenis en de uitwerking daarvan voorlezen. Bekijk de rest van de gebeurtenissen globaal. Geef een deel van de punten als de oefening niet helemaal is gemaakt.
 - Bekijken hoeveel punten er in totaal verdiend zijn. (alles opgeteld, dit verdiend een beloning! (snoepje?))

➔ Deze keer is er geen Spetteropdracht.

Werkblad 12. Spetteropdracht: 'Sorry' zeggen

Deze week ga je oefenen met sorry zeggen.

Zo zeg je sorry:

- Kijk de ander aan;
- Noem de naam van de ander;
- Zeg: "Sorry";
- Wanneer het per ongeluk ging, zeg dit dan;
- Geef toe als jij iets gedaan hebt wat iemand anders niet leuk vindt.

Bedenk drie verschillende situaties waarin je sorry zou kunnen zeggen.

1. De eerste situatie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. De tweede situatie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. De derde situatie:

.....

.....

.....

.....

.....

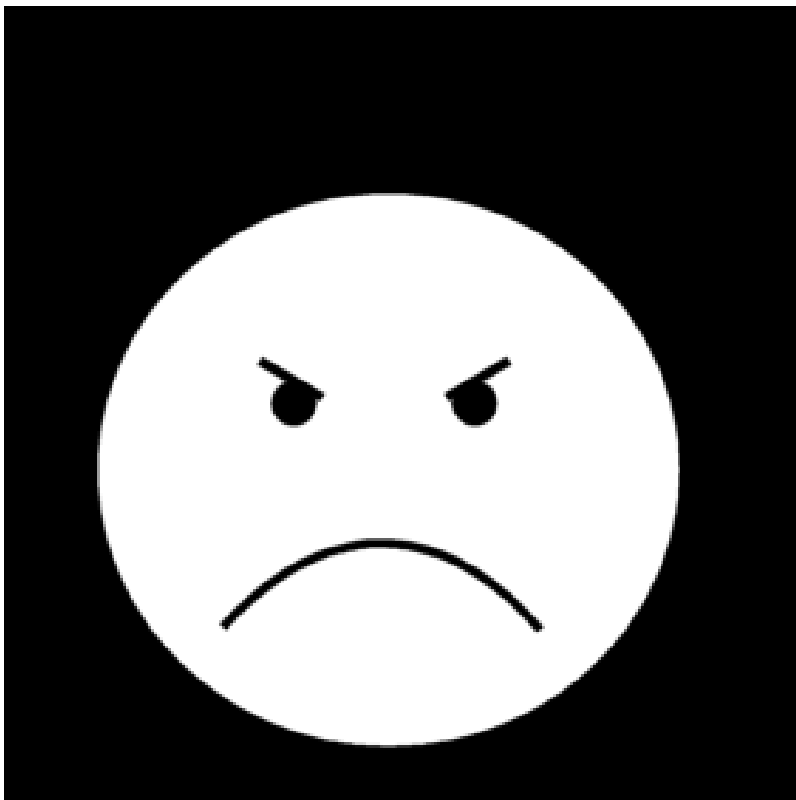
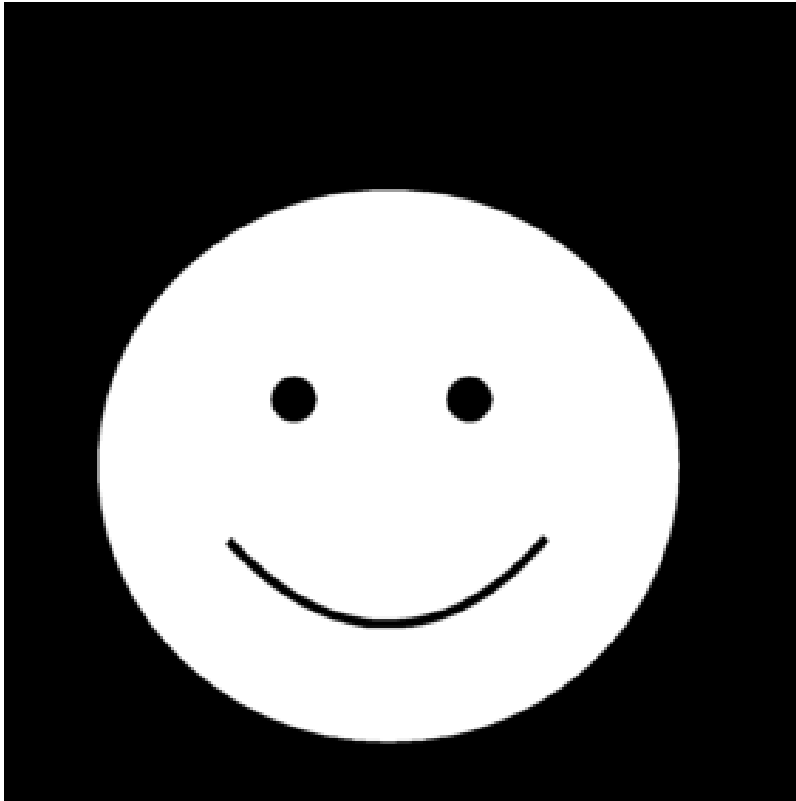
.....

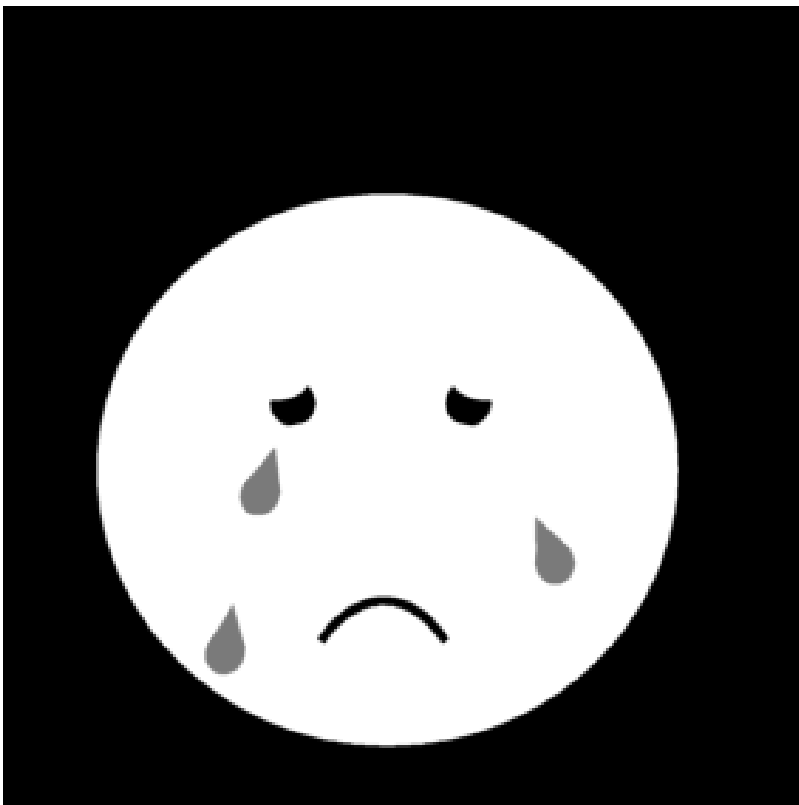
Wanneer één van deze situaties in deze week voorkomt zeg dan sorry zoals je dit geleerd hebt.

Werkblad 13. Een leuke opdracht: Gevoelens

Knip onderstaande emoties uit en leg elke emotie in één hoek van de ruimte.

Bij deze opdracht is het de bedoeling dat de kinderen zelf nadenken hoe zij zich zouden voelen als zij dit jongetje van het verhaal zijn.

- ➔ Leg elke emotie in één hoek van de ruimte.
- ➔ De kinderen moeten allemaal gaan staan. Jij als trainer leest onderstaand verhaal voor. In het verhaal zijn de emoties verwerkt. Deze emoties staan in de tekst tussenhaakjes (deze mag je niet voorlezen). Wees op zo'n moment even stil zodat de kinderen kunnen kiezen in welke hoek zij gaan staan (boos, blij, bang of verdrietig). De kinderen moeten die emotie ook laten zien. Stel zo nodig de vraag: Hoe zou jij je voelen?
- ➔ Wanneer iedereen heeft gekozen en de emotie heeft laten zien moeten ze weer in het midden van de ruimte gaan staan.
- ➔ Ga aan het einde van (of tijdens) dit verhaal in gesprek met de kinderen, waarom zij juist voor die emotie hebben gekozen.

Anders dan anderen.

Er zijn verschillende soorten mensen; grote mensen/ kleine mensen, blanke mensen/ gekleurde mensen, dikke mensen/ dunne mensen, jongens/ meisjes enzovoort.

Joeri is een jongen, maar hij is wel heel anders dan alle andere jongens op de hele wereld. Joeri is namelijk geboren met drie oren. (Boos, verdrietig)

Hij kon heel goed horen (Blij),

dat was waar, maar alle andere kinderen lachten hem uit en dat vond Joeri helemaal niet leuk.

(Verdrietig)

Hij wilde net zo zijn als alle andere kinderen, gewoon met twee oren.

Hij bedekte zijn oren met zijn handen, zodat niemand zijn derde oor zou zien. (bang)

Maar ja, dat was natuurlijk moeilijk om te spelen. Hij moest wat anders verzinnen.

Hij knoopte zijn haar zo vast, dat niemand zijn derde oor kon zien. Maar de andere kinderen zeiden:

“Wat heb jij je haar gek zitten, het zit helemaal in de knoop!” (boos, bang, verdrietig)

“Knopen in je haar leggen helpt ook al niet”, zuchtte Joeri. (verdrietig)

Hij haalde zijn knopen weer uit zijn haar en zocht naar een ander goed idee om zijn oor te verstoppen.

Hij bedacht het beste plan tot nu toe. (blij)

Hij zou gewoon nooit meer naar buiten gaan, dan konden andere kinderen hem ook niet uitlachen!

Maar aan het einde van de middag had Joeri vreselijk honger en er was niks meer te eten in huis. Hij moest dus wel naar buiten....

Joeri was er verdrietig van. (verdrietig)

Niets hielp om zijn oren te verstoppen.

Toen Joeri met zijn moeder in het bos liep op een avond in de herfst, hoorde Joeri een ander kind huilen. Het gehuil leek heel ver weg. Het leek wel een heel klein meisje. Joeri vond het een zielig huiltje en wilde kijken wat er aan de hand was.

Geen ander kind die buiten liep, leek het meisje te horen. Joeri rende in de richting van het gehuil.

Zijn moeder rende achter hem aan en ook de andere kinderen die in het bos liepen werden nieuwsgierig en volgden Joeri.

Joeri hield stil voor een container met etensresten die achter een huisje in het bos stond.

Nu hoorden de andere kinderen het ook... Er huilde een klein meisje. (verdrietig)

De moeder van Joeri tilde het deksel van de container op en daar lag een heel klein meisje. Ze was moe van het huilen en kon niet eens meer uit de container komen. (bang, verdrietig)

De moeder van Joeri tilde het kleine meisje uit de container en zette haar voor Joeri neer. Joeri gaf het meisje een hand en zei: “Ik ben Joeri.” (blij)

De andere kinderen waren er stil van geworden. Ineens zei het kleine meisje: “Ik was al heel lang aan het roepen, maar niemand hoorde mij. Ik was in de container geklommen om eten te zoeken, maar toen viel het deksel dicht en kon ik er niet meer uit. (bang)

Wat goed dat jij mij wel hoorde Joeri!”

De andere kinderen klapten voor Joeri en zeiden: Je bent een held Joeri, omdat jij drie oren hebt om mee te horen, kon jij als enige in het bos het kleine meisje horen huilen.”

Joeri was voor de eerste keer trots op zijn oren. (blij)

Het kleine meisje mocht bij Joeri en zijn vader en moeder wonen en speelde iedere dag met Joeri.

Joeri had er nu een echt vriendinnetje bij. (blij)

Hij was nu niet meer verdrietig om zijn oren, want dankzij zijn drie oren had hij nu maar mooi het liefste vriendinnetje van de hele wereld! (blij)

Werkblad 14. Spetteropdracht: Ik voel me...

Deze week ga je aan de slag met de emoties boos, blij, bang en verdrietig.

Maak deze week een 'emotieboekje'.

- Op de voorkant schrijf je: Emotieboekje
Versier de voorkant zoals je dat zelf wilt.
- Schrijf op de volgende bladzijde bij elke emotie, iets wat je meegemaakt hebt en dat bij die emotie hoort. Als het op het papier past mag je daarbij een tekening maken.

A large, empty rectangular box with a black border, intended for students to draw and write their experiences related to the emotions listed in the instructions.

Boos:

Blij:

Bang	Verdrietig
------	------------

Werkblad 15. Een leuke opdracht: Kritiek krijgen

Reageren op kritiek

Maak een tekening of een stripverhaal over de keer dat jij terechte kritiek van iemand gekregen hebt. Laat daarbij ook zien waarom jij kritiek kreeg. Je mag het verhaal ook opschrijven in plaats van tekenen.

Werkblad 16. Spetteropdracht: Omgaan met kritiek

Deze week ga je oefenen in omgaan met kritiek.

In een week gebeurt er veel. Er komen vast situaties voor waarin een anders iets doet wat jij niet leuk vindt. Dit is een goed moment om nog eens naar de leerpunten poster te kijken en dat op een goede manier tegen de ander te zeggen.

Leerpunten van 'omgaan met kritiek'

Zo geef je kritiek:

- Kijk de ander aan;
- Begin je zin met "Ik vind het moeilijk om te zeggen, maar ik vind...";
- Luister naar wat de ander ervan vindt. Laat de ander boos zijn;
- Kijk of je het nog goed kan maken.

Zo reageer je op kritiek:

- Kijk de ander aan;
- Zeg wat je ervan vindt;
- Kijk of je het nog goed kan maken.

1. De eerste keer.

- Aan welk kind heb je deze week een keer terechte kritiek gegeven? Antwoord:.....
.....
.....
- Welke kritiek heb je gegeven? Antwoord:.....
.....
.....
.....
- Op welke manier gaf je kritiek? Antwoord:
.....
.....
.....
.....
- Welke kleur pet had je daarbij op?
Geel / Blauw / Rood (streep door wat niet juist is)
- Hoe reageerde het andere kind op de kritiek die jij gaf?
Deed hij/zij dat volgens de leerpunten die jij geleerd heb tijdens de training? Antwoord:
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Welke kleur pet had dit kind volgens jou op?
Geel / Blauw / Rood (streep door wat niet juist is)

2. De tweede keer.

- Aan welk kind heb je deze week een keer terechte kritiek gegeven? Antwoord:.....

.....
.....

- Welke kritiek heb je gegeven? Antwoord:.....

.....
.....
.....
.....

- Op welke manier gaf je kritiek? Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....

- Welke kleur pet had je daarbij op?
Geel / Blauw / Rood (streep door wat niet juist is)

- Hoe reageerde het andere kind op de kritiek die jij gaf?
Deed hij/zij dat volgens de leerpunten die jij geleerd heb tijdens de training? Antwoord:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Welke kleur pet had dit kind volgens jou op?
Geel / Blauw / Rood (streep door wat niet juist is)

Werkblad 17. Spetteropdracht: Een probleem oplossen.

Deze week ga je oefenen om een probleem zelf op te lossen.

Wanneer je aan het spelen bent en een ander kind doet iets wat jij niet leuk vindt of jij wil iets maar anderen willen dit niet. Dan ga je dit zelf proberen op te lossen aan de hand van de leerpunten. Vul hierna deze opdracht in.

1) Eerste situatie.

- Wat gebeurde er:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
- Hoe reageerde je daar op:
.....
.....
.....
.....
.....
.....
- Welke pet had je op:
 - ☐ Geel
 - ☐ Rood
 - ☐ Blauw
- Heb je samen met de ander een oplossing gevonden/
zo ja welke was dat:
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2) Tweede situatie.

- Wat gebeurde er:
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Hoe reageerde je daar op:
.....
.....
.....
.....
.....

- Welke pet had je op:
 - Geel
 - Rood
 - Blauw

- Heb je samen met de ander een oplossing gevonden/
zo ja welke was dat:
.....
.....
.....
.....
.....

Werkblad 18. Spetteropdracht: Voor jezelf opkomen

Deze week ga je oefenen met voor jezelf opkomen. Vul deze oefening in nadat je voor jezelf bent opgekomen.

1. De eerste keer dag (vul de dag in)

- Heb je gevraagd: “Waarom niet? “ Antwoord:
.....
.....
- Hoe deed je dat? (streep bij elke vraag door wat niet juist is)
Op een vriendelijke / onvriendelijke manier;
Met een zachte / harde / gewone stem;
Ik stond er stevig / niet stevig bij;
Ik keek de ander wel / niet aan.
- Welk petje had je toen op?
Geel / Rood / Blauw (streep door wat niet juist is)
- Wat zei de ander tegen jou? Antwoord:
.....
.....
.....
- Welk petje had de ander toen op?
Geel / Rood / Blauw (streep door wat niet juist is)
- Wat deed ik daarna? Antwoord:
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. De tweede keer dag (vul de dag in)

- Heb je gevraagd: “Waarom niet? “ Antwoord:
.....
.....
- Hoe deed je dat? (streep bij elke vraag door wat niet juist is)
Op een vriendelijke / onvriendelijke manier;
Met een zachte / harde / gewone stem;
Ik stond er stevig / niet stevig bij;
Ik keek de ander wel / niet aan.

- Welk petje had je toen op?
Geel / Rood / Blauw (streep door wat niet juist is)
- Wat zei de ander tegen jou? Antwoord:
.....
.....
.....
- Welk petje had de ander toen op?
Geel / Rood / Blauw (streep door wat niet juist is)
- Wat deed ik daarna? Antwoord:
.....
.....
.....
.....
.....

Werkblad 19. Spetteropdracht: Reageren op een weigering

Deze week ga je oefenen met reageren op een weigering. Lees onderstaande oefening en vul hem in.

De eerste keer dag (vul de dag in)

- Aan de volgende kinderen heb ik gevraagd of ik mee mocht spelen:.....
.....
..... (vul de namen in)
- Wat waren ze aan het doen? Antwoord:.....
.....
.....
.....
- Hoe vroeg ik het? Antwoord:
.....
.....
.....
- Welk petje had ik op toen ik vroeg of ik mee mocht doen?
Geel / Rood / Blauw (streep door wat niet juist is)
- Wat deden de anderen toen? Antwoord:
.....
.....
.....
.....
.....
- Mocht ik mee doen?
Ja / Nee (streep door wat niet juist is)
- (Als de kinderen nee hebben gezegd) Wat deed ik toen?
Antwoord:
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- Welk petje had je toen op?
Geel / Rood / Blauw (streep door wat niet juist is)

De tweede keer dag (vul de dag in)

- Aan de volgende kinderen heb ik gevraagd of ik mee mocht spelen:.....
.....
..... (vul de namen in)
- Wat waren ze aan het doen? Antwoord:.....
.....
.....
.....
- Hoe vroeg ik het? Antwoord:
.....
.....
.....
- Welk petje had ik op toen ik vroeg of ik mee mocht doen?
Geel / Rood / Blauw (streep door wat niet juist is)
- Wat deden de anderen toen? Antwoord:
.....
.....
.....
.....
.....
- Mocht ik mee doen?
Ja / Nee (streep door wat niet juist is)
- (Als de kinderen nee hebben gezegd) Wat deed ik toen?
Antwoord:
.....
.....
.....
.....
.....
- Welk petje had je toen op?
Geel / Rood / Blauw (streep door wat niet juist is)

Werkblad 21. Een leuke opdracht: Vaardighedenkaartjes

Knip onderstaande kaartjes uit en doe ze in een bak.
De kinderen mogen om de beurt een kaartje trekken.

Kennismaken en
begroeten

Luisteren naar elkaar

Vertellen en vragen

Samenwerken

Onderhandelen/
overleggen met een
ander die iets anders
wil dan jij

Sorry zeggen

'Nee' zeggen en
hierop reageren

Gevoel van jezelf en de
ander

Complimentjes geven
en hierop reageren

Omgaan met kritiek

Probleem oplossen

Voor jezelf opkomen

Reageren op een
afwijzing

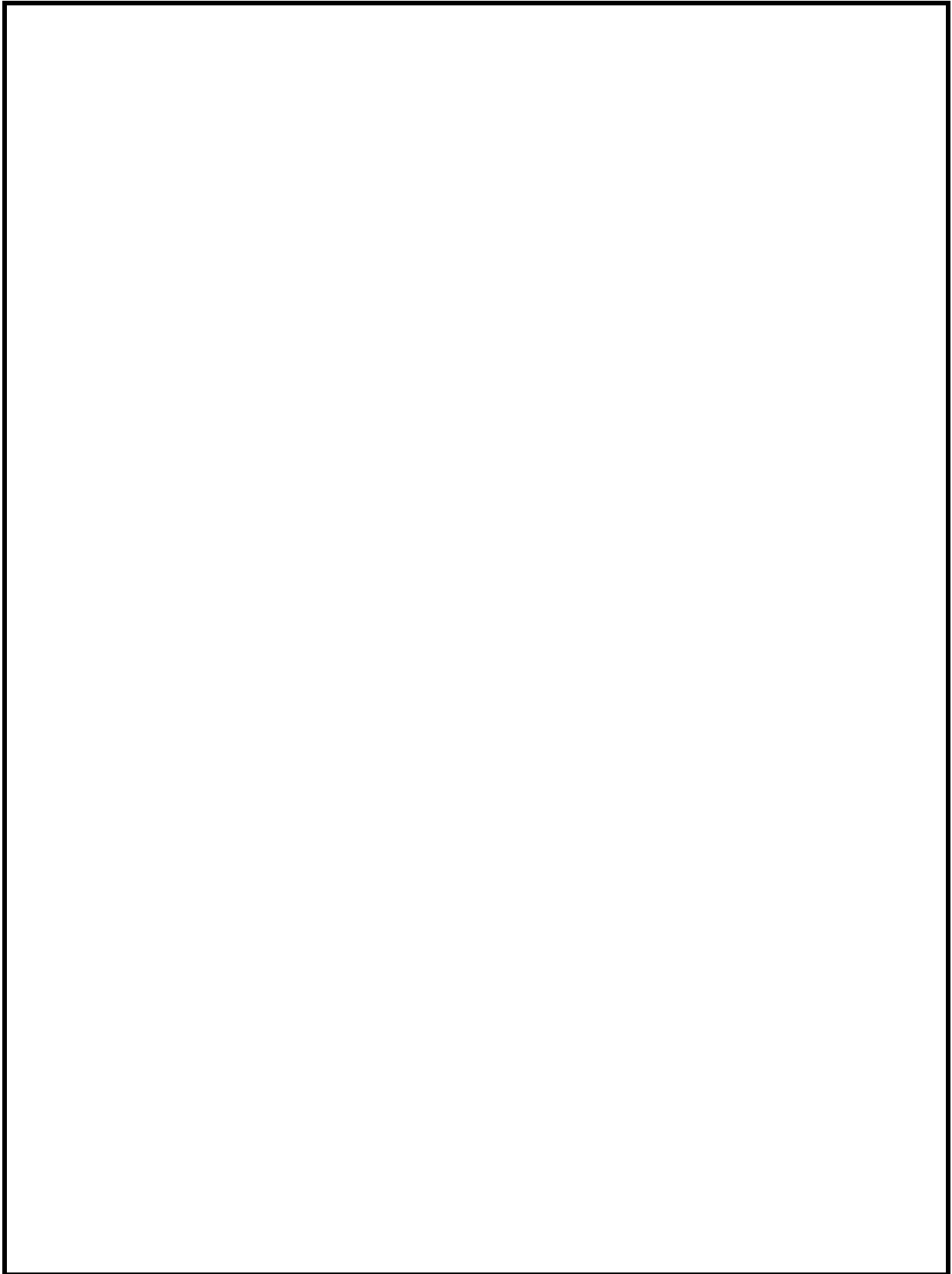
Reageren op pesten

Werkblad 22. Een leuke opdracht: Tekening maken

Maar hieronder een tekening van jezelf zoals je was voordat je aan de Spettertraining mee ging doen. Geef jezelf een pet op en geef die de kleur die je toen meestal op had.

Maak hieronder een tekening van jezelf zoals je vindt dat je nu bent. Geef jezelf een pet op en geef die de kleur die je meestal op had/hebt. Zijn de tekeningen verschillend of niet?

diploma

van

De spettertraining

VOOR

G E F E L I C I T E E R D

Eindevaluatieformulier na afloop van de training

Na afloop van de Spettertraining is het de bedoeling dat jullie dit eindevaluatieformulier wordt ingevuld door de trainers.

1. Inzet van de kinderen tijdens de training

2. Inleving en inzet van de kinderen tijdens het oefenen van het gedrag

3. Verworven kennis van de vaardigheden per bijeenkomst

4. Aandachtspunten (vaardigheden waar nog aandacht aan moet worden besteed)

5. Aanbevelingen, opmerkingen